

Tarih ve GÜNCE

Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi
Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic
Sayı: 12 (2023/Kış), ss. 27-73.

Geliş Tarihi: 30 Ekim 2022

Kabul Tarihi: 16 Ocak 2023

Araştırma Makalesi/Research Article*

İzmir'in İşgaline Giden Süreçte ABD'nin Osmanlı Siyaseti ve ABD Kamuoyu

Alper KARAŞİN**

Öz

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti ile ABD arasında başlayan ilişkilerde ekonomik faaliyetler ve misyonerlik faaliyetleri ön plana daha çok çıktı. ABD'nin I. Dünya Savaşı'na dahil olmasıyla iki ülkenin ilişkileri koptu. ABD savaş süresince müttefiklerinin politikalarını takip etmenin yanında kendi izleyeceği politikalar üzerine birçok araştırmalar yaptırdı ve raporlar hazırlattı. ABD'nin savaşın sonlanmasından sonra nasıl bir strateji izleyeceği konusundaki tartışmalar ise savaş süresince devam etti. ABD Başkanı Wilson, Paris Barış Konferansı'na katılmakla beraber konferansta da aktif rol aldı. Konferans süresince Yunanistan da çıkarları sebebiyle ABD'ye yakın durdu. Yunanlıların İzmir işgalini gerçekleştireceği kabul edildi. 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir Yunanlılar tarafından işgal edildi. Amerikan gemisinden de 20 asker karaya çıkarak işgale katıldı. Bu çalışmada İzmir'in işgaline temel hazırlayan tarihsel süreç ve sonrası Türkçe ve Amerikan kaynaklarına başvurularak incelendi. Çalışmada Amerikan basınına geniş bir şekilde yer verilmekle beraber Amerikan resmi yayınları ve anılardan da faydalandı.

Anahtar Kelimeler: İzmir, İşgal, Paris Barış Konferansı, Türkiye, ABD

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır. There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Doktora Öğrencisi, (alperkarasin@gmail.com), (Orcid: 0000-0003-3485-2992).

The Ottoman Politics of the USA and the USA Public Opinion in the Process Leading to the Occupation of İzmir

Abstract

In XIX. century economic relations and missionary activities remained at the forefront in the relations between the Ottoman Empire and the USA. With the USA's involvement in World War I, relations between the two countries were severed. In addition to following the policies of its allies during the war, the USA had many research and reports prepared about which policies to be followed. Discussions on what strategy the USA would follow the end of the war continued throughout the war. USA President Wilson attended the Paris Peace Conference and took an active role in the conference. During the conference, Greece also stayed close to the USA due to its interests. It was accepted that the Greeks would invade İzmir. On May 15, 1919, İzmir was occupied by the Greeks. 20 soldiers landed from the American ship and joined the occupation. In this study, the historical process that laid the groundwork for the occupation of İzmir and its aftermath were examined by referring to Turkish and American sources. In the study, the American press was widely covered, American official publications and memoirs were also used.

Keywords: İzmir, Occupation, Paris Peace Conference, Turkey, USA

Giriş

Amerika Birleşik Devletleri ve Osmanlı Devleti temsilcileri arasında bilinen ilk resmi temas 1799 yılı Haziran ayında ABD'nin Londra Ortaelçisi Rufus King ile Osmanlı Londra Büyükelçisi İsmail Ferruh Efendi arasında Londra'da gerçekleşti. İki ülkenin elçilerinin temasına rağmen ABD ve Osmanlı Devleti arasında bu süreçte herhangi bir antlaşma imzalanmadı¹. 19 Ekim 1800 tarihinde Cezayir'den ayrılan² George Washington Fırkateyni³

¹ İsmail Köse, *Türk - Amerikan İlişkilerinin Şekillenmesinde Amiral Mark L. Bristol'un Rolü (1919-1927)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, ss.2-3.

² Gazette of The United States & Daily Advertiser, By This Day's Mail, 18 December 1800.

³ George Washington Fırkateyni Akdeniz'e giren, İstanbul'u ziyaret eden ve Karadeniz'e çıkan ilk Amerikan savaş gemisidir. İstanbul'u ziyaret eden ABD bayraklı ilk gemi ise 1786 yılında geldi. Bkz. James A. Field, *America and The Mediterranean World 1776-1882*, Princeton University Press, Princeton, 1969, s.113.

11 Kasım akşamı saat 22.00'da İstanbul'a ulaştı⁴. George Washington Fırkateyni'nin İstanbul yolculuğu Amerikan basını tarafından da takip edildi⁵. İstanbul'a gelen Amerikan gemisi sıcak bir şekilde karşılandı ve büyük ilgi gördü. George Washington Fırkateyni'nin kaptanı William Bainbridge'e İstanbul'da bulunduğu sürece üst düzey devlet protokolü uygulandı⁶. Amerikan gemisi 30 Aralık 1800'de İstanbul'dan ayrıldı⁷. Amerikan gemisinin İstanbul ziyareti iki ülkenin ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamamış olsa da iki ülkenin birbiriyle temas kurmasını sağladı.

1783 yılından 1800 yılına kadar ABD'nin, Doğu Akdeniz ticaretinde oynadığı rol oldukça sınırlıydı. 1801 yılından itibaren ABD ticaret gemilerinin Doğu Akdeniz'deki rolü artmaya başladı. İzmir Limanı'na⁸ gelen ABD ticaret gemilerinin zamanla artmasıyla İzmir Limanı ABD - Osmanlı Devleti ticaretinin önemli bir merkezi haline geldi⁹. İzmir Limanı'na gelen Amerikan gemi sayısındaki artış nedeniyle ABD Başkanı Thomas Jefferson 4 Mayıs 1802 tarihinde William Steaward'ı İzmir Konsolos'u olarak görevlendirdi¹⁰. ABD'nin William Steaward'ı atmasıyla ABD - Osmanlı Devleti ilişkileri başlasa da iki ülkenin ilişkilerine resmîyet kazandıracak herhangi

⁴ *Naval Documents Related to The United States Wars With the Barbary Powers Vol.I*, United States Government Printing Office, Washington, 1939, s.401. H. A. S. Dearborn, *The Life of William Bainbridge Esq. of The United States Navy*, Princeton University Press, Princeton, 1931, ss.19-20. Thomas Harris eserinde George Washington Fırkateyni'nin İstanbul'a geliş tarihini 9 Kasım 1800 olarak vermektedir. Bkz. Thomas Harris, *The Life and Services of Commodore William Bainbridge United States Navy*, Carey Lea & Blanchard, Philadelphia, 1837, s.46. Akdes Nimet Kurat da eserinde George Washington Fırkateyni'nin İstanbul'a geliş tarihini 9 Kasım 1800 olarak yazmaktadır. Bkz. Akdes Nimet Kurat, *Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)*, Doğu Ltd. Şirketi Matbaası, Ankara, 1959, s.11.

⁵ *Gazette of The United States, & Daily Advertiser*, 10 November 1800. *Gazette of The United States & Daily Advertiser, By This Day's Mail*, 18 December 1800. *The Virginia Argus*, Salem December 11, 30 December 1800. *The National Intelligencer and Washington Advertiser*, Constantinople, 23 March 1801.

⁶ Köse, *a.g.e.*, s.4.

⁷ *Naval Documents Related...*, s.404.

⁸ ABD bayraklı ilk gemi İzmir'e 1797 yılında geldi. Field, *a.g.e.*, s.113. Henry A. S. Dearborn 1819 yılında yayımladığı kitabının İzmir bölümünde kısa İzmir tarihi ve İzmir hakkında günlük yaşama dair çeşitli bilgiler verdikten sonra İzmir'de hangi ürünlerin ticaretinin yapıldığına değinmektedir. Bkz. Henry A. S. Dearborn, *A Memoir On The Commerce and Navigation of The Black Sea, and The Trade and Maritime Geography of Turkey and Egypt Vol.II*, Wells and Lilly, Boston, 1819, ss.54-86.

⁹ Kurat, *a.g.e.*, s.8.

¹⁰ "To James Madison From William Stewart, 25 April 1803", Founders Online, National Archives, <https://founders.archives.gov/documents/Madison/02-91-02-0682> (Erişim Tarihi:26.04.2021)

bir antlaşmanın imzalanmaması nedeniyle Babıali ABD'nin atadığı konsolosu tanımadı. Steward, Kasım 1803'te İzmir'den ayrılana kadar ABD'nin gayri resmi ticaret temsilcisi olarak görevde bulundu¹¹. Steward, İzmir'den ayrılmadan önce Robert Wilkinson konsolos vekili olarak görevlendirildi. Her yıl İzmir'e gelen ABD ticaret gemi sayısındaki artış, ABD'yi İzmir'e konsolos görevlendirmesi için 1808 yılında bir kez daha harekete geçirdi, ancak bu girişim de başarısızlıkla sonuçlandı¹².

Amerikalı tüccarlar, Osmanlı Devleti bürokratları ve diğer tüccarlar ile problemlerin çözülmesi amacıyla 1811 yılında Woodmas & Offley şirketi ortaklarından David Offley İzmir'de Amerikan Ticaret Evi'ni (American Commercial House Woodmas and Offley) kurdu. Amerikan Ticaret Evi, ABD ile Osmanlı Devleti arasında resmi ilişkilerin başlamasına kadar geçen sürede ABD'nin gayri resmi konsolosluğu oldu ve David Offley bir konsolosun yapması gereken görevleri yaptı. Bu dönemde İzmir Limanı'na gelen Amerikan ticaret gemi sayısında artış yaşandı. Ayrıca İzmir'de Amerikan şirketleri de kurulmaya başladı¹³.

ABD ile Osmanlı Devleti arasında 7 Mayıs 1830 tarihinde dokuz maddelik Ticaret ve Seyrüsefer Antlaşması (Treaty of Commerce and Navigation) imzalandı¹⁴. İmzalanan bu antlaşma ile ABD, Osmanlı Devleti topraklarında ayrıcalık elde etmiş oldu. ABD ile Osmanlı Devleti'nin resmi ilişkileri başlamasına rağmen Osmanlı Devleti ABD'nin aksine¹⁵ elçilik açma konusunda acele etmedi. Osmanlı Devleti ABD'ye resmi görevle 1850 yılında Emin Bey'i gönderdi. 13 Eylül 1850 tarihinde ABD'ye ayak basan Emin Bey'in ABD ziyareti Amerikan basını tarafından yakından takip

¹¹ Çağrı Erhan, *Türk Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, İmge Kitabevi, Ankara, 2001, s.73. Kurat, a.g.e., s.9.

¹² A. Üner Turgay, "Ottoman - American Trade During The Nineteenth Century", *Osmanlı Araştırmaları*, S.3, 1982, ss.194-196.

¹³ Erhan, a.g.e., ss.75-76. Köse, a.g.e., s.7.

¹⁴ *Treaties, Conventions, International Acts, Protocols and Agreements Between The United States of America and Other Powers 1776-1909 Part II Vol.II*, Greenwood Press Publishers, New York, 1968, ss.1318-1320. Ayrıca bkz. Çağrı Erhan, "1830 Osmanlı-Amerikan Antlaşmasının Gizli Maddesi ve Sonuçları", *Bellekten*, C.62, S.234, 1998, ss.457-465.

¹⁵ ABD Başkanı Andrew Jackson 15 Nisan 1831 tarihinde David Porter'ı İstanbul'a maslahatgüzar olarak atadı. Kurat, a.g.e., s.17.

edildi¹⁶. Emin Bey 21 Eylül'de ABD Başkanı Millard Fillmore tarafından Beyaz Saray'da ağırlandı¹⁷. ABD, 1854 yılında İstanbul Temsilciliğini daimî elçilik seviyesine çıkararak Carrol Spence'i İstanbul'a atadı¹⁸.

Amerikan İç Savaşı döneminde ABD - Osmanlı Devleti ilişkileri dostane bir şekilde devam etti. Sultan Abdülaziz 26 Mart 1862 tarihinde çıkardığı fermanla Amerikan Federasyon Hükümetinin gemilerine korsanlık yapan gemilerin Osmanlı Devleti'nin limanlarına girişini yasakladı. Osmanlı Devleti'nin bu davranışı Washington tarafından memnuniyetle karşılandı¹⁹.

1866 yılında başlayan Girit isyanı ABD - Osmanlı Devleti diplomatik ilişkilerini olumsuz etkiledi. Girit Amerikan Konsolosu William J. Stillman ayaklanma sürecinde Yunanların Türk yönetimine ayaklanmasında rol aldı²⁰. Osmanlı Devleti, Girit isyanı nedeniyle olumsuz etkilenen ilişkilerini düzeltme ve Girit konusunda ABD'nin desteğini alma gerekçelerinin de etkisiyle 1867 yılında Washington'da elçilik kurma yolunda adım attı. Osmanlı Devleti tarafından, 11 Nisan 1867 tarihinde, Washington'a elçi olarak atanan Edouard Blacque²¹, 15 Ağustos 1867'de Washington'a ulaştı²².

Girit isyanından sonra Osmanlı Devleti'nin Balkan topraklarında gerginlikler yaşanmaya başladı. Bulgar isyancılar 1876 Nisan'ında Osmanlı yönetimine karşı ayaklandılar. Bulgar isyanı ile ilgili haberler Osmanlı topraklarında bulunan Amerikalı misyonerler ve Amerikalı diplomatlar tarafından Amerikan kamuoyuna iletildi. Amerikan kamuoyunda 1890 yıllarında Bulgar ayaklanmasıyla ilgili haberler yerini Ermeni olaylarına bıraktı. Bu dönemde Amerikalılar tarafından Ermeni isyanları ve Osmanlı Devleti hakkında yazılan yazılar anti Türk imajının Amerikan kamuoyunda artmasına neden oldu²³.

¹⁶ The New York Herald, Arrival of Amin Bey The Turkish Ambassador, 13 September 1850. New York Daily Tribune, Reception of The Turkish Ambassador, September 14, 1850. The New York Herald, The Turkish Ambassador, 15 September 1850. The New York Herald, The Visit of The Turkish Ambassador, 17 September 1850.

¹⁷ The New York Herald, Telegraphic Summary, 22 September 1850.

¹⁸ Köse, *a.g.e.*, s.23.

¹⁹ Kurat, *a.g.e.*, s.30.

²⁰ Çağrı Erhan, "The American Perception of The Turks: An Historical Record", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Issue 31, 2000, s.90.

²¹ Kurat, *a.g.e.*, s.33.

²² The Evansville Journal, Arrival of The Turkish Ambassador, 16 August 1867.

²³ Erhan, *a.g.m.*, ss.90-94.

XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın başlarında ABD'nin sanayisi ve ekonomisindeki hızlı büyüme onun dünya politikasında önemli rol oynayacağını sinyallerini veriyordu. İspanyol-Amerikan Savaşı, ABD için önemli bir dönüm noktasıydı. Savaş nedeniyle Amerikan - İngiliz ilişkilerinde gelişme olurken Amerikan - Alman ilişkilerine ise soğukluk başladı. ABD savaşta elde ettiği başarı sonrasında uluslararası düzende daha aktif rol almaya başladı²⁴.

Almanya ve İngiltere Osmanlı Devleti topraklarında petrol ve stratejik yerlerden faydalanmak amacıyla demiryolları inşa etmekteydiler. ABD de XX. Yüzyılın başlarında bu yarışa dahil oldu. Dr. Glaskow demiryolu projesi için 1908 yılında Osmanlı Devleti'ne başvurdu. Ön anlaşmanın Osmanlı Mebusan Meclisinde tartışıldığı süreçte başka kişilerinde çeşitli demiryolu projeleri vardı. Bu kişilerden birisi de Amerikalı Amiral Colby M. Chester'dı. Chester kurduğu iyi ilişkiler sayesinde rakiplerinin önüne geçerek Osmanlı yöneticileriyle pazarlığa oturdu. Bu durum Chester'a Amerika'daki iş insanlarının da desteğini kazandırdı. Ayrıca Amerikan hükümeti de Chester'ı desteklemekteydi. Chester 1909 yılında Osmanlı yetkilileri ile bir sözleşme imzaladı. Bu sözleşme imzalandıktan sonra onay için yetkili merciye sunuldu. Sözleşmede demiryolu Irak petrolünün bulunduğu bölgelerden geçmekle beraber Akdeniz'e bağlanacak yan yollar ve yapılması planlanan bir liman da dahildi. Bu sözleşme üzerine Chester Osmanlı-Amerikan Kalkınma Şirketini (The Ottoman-American Development Company) kurdu. Sözleşme onaylanması için Osmanlı Mebusan Meclisine gönderildi ancak sözleşme onaylanmadan Chester yatırımını geri çekti. Projenin gerçekleşmesindeki en büyük engeller bölgedeki İngiliz ve Alman çıkarlarının olmasıydı. Aynı zamanda Rusya'da kendi çıkarlarını savunarak bölgeye Amerika'nın girmesini engellemeye çalıştı. Chester'ın demiryolu projesi 1912-1913'te tekrar hayata geçirmeye çalışılsa da başarılı olunamadı²⁵.

²⁴ Allan Nevins, Henry Steele Commager, *ABD Tarihi*, (çev. Halil İnalcık), Doğu Batı Yay., Ankara, 2021, s.427.

²⁵ Yahya Sezai Tezel, "Birinci Büyük Millet Meclisi Anti-Emperyalist miydi? Chester Ayrıcalığı", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.25, S.4, 1970, ss.288-292. Bige Sükan Yavuz, "Fransız Arşiv Belgelerinin Işığında Chester Demiryolu Projesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C.6, S.24, 1999, ss.529-531.

1. I. Dünya Savaşı Sürecinde ABD - Osmanlı Devleti İlişkileri

1914'te Amerikan politikacılar çıkan savaşa ABD'nin dahil olmasını istememekteydi. Aynı zamanda Amerikan halkının da büyük çoğunluğu ABD'nin savaşa dahil olmasına karşıydı. ABD Başkanı Wilson da 4 Ağustos'ta ABD'nin tarafsız olduğunu açıkladı²⁶.

Wilson'ın dış politika danışmanı Albay Edward M. House, 22 Ağustos'ta Wilson'a gönderdiği yazıda olası Almanya galibiyetinin kendileri için sorun olacağını dile getirdi. Wilson cevabında House ile aynı fikirde olduğunu belirtti²⁷.

ABD, İngiliz gücünün Almanya'ya karşı zayıfladığını görmek istemiyordu. Bu nedenle Wilson yönetimi müttefik yanlısı çeşitli önlemler aldı. ABD, İngiltere ve Fransa için krediler açarak onlara büyük miktarda borç verdi. Savaş ayrıca Amerikan sanayisinin gelişmesine ve İngiliz, Fransız ihtiyaçlarını karşılamak üzerine yön aldı²⁸. Bu süreçte ABD için denizlerde serbest şekilde ticaret yapabilme konusu önemli bir hal aldı. Ayrıca Amerikan halkının müttefik gemilerindeki yolculuklarının güvenliği konusu da gündeme geldi. Almanya, Amerikan vatandaşlarının İngiliz ve Fransız gemilerinde yolculuk yapmalarının onlara dokunulmazlık vermediğini belirtti. U-botların ticaret gemilerine saldırması Amerikan - Alman ilişkilerinin gün geçtikçe gerginleşmesine yol açtı²⁹.

'Arabic' isimli İngiliz gemisinin batırılması sonucu iki Amerikalının hayatını kaybetmesi Amerikan - Alman ilişkilerinin daha da gerginleşmesine yol açtı. Amerikan halkı yaşanan olaya üzülmekle beraber hala ABD'nin savaş dışında kalmasını düşünmekteydi³⁰.

1916'da Amerikan halkı hala savaş taraftarı değildi. 1916 ABD Başkanlık seçimlerinde Wilson'a galibiyeti getiren adaylardan birisi de ABD'yi savaş dışı bırakabilmesiydi. Bu durum Wilson'ın askeri bir adım atmasını engellemekteydi³¹. Ancak savaşın uzaması Almanya'nın daha saldırganlaşmasına neden olmaktaydı. U-bot faaliyetlerinin Mart 1916'da tekrardan

²⁶ Robert E. Hannigan, *The Great War and American Foreign Policy*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2017, s.30.

²⁷ *A.g.e.*, s.38.

²⁸ Nevins, *a.g.e.*, s.445.

²⁹ Hannigan, *a.g.e.*, s.46.

³⁰ *A.g.e.*, s.50.

³¹ *A.g.e.*, ss.54, 66-67.

artış göstermesi³² ve U-botlar tarafından batırılan gemiler Amerikan - Alman ilişkilerinin gün geçtikçe bozulmasına neden oldu.

Osmanlı Devleti 2 Ağustos 1914 tarihinde genel seferberlik ilan etti. 8 Ağustos'ta Babıali'nin Washington'a gönderdiği yazıda seferberlik kararının tedbir nedeniyle alındığı bildirildi. Ancak Washington'a gönderilen yazıya rağmen ABD basınında Osmanlı Devleti'nin seferberlik kararını savaşa hazırlık şeklinde yorumlayan çeşitli yazılar yer aldı. The Washington Times gazetesi haberinde, Osmanlı Devleti ile Almanya arasında bir iş birliği olduğuna inanıldığıının altını çizdi³³. The South Bend News Times gazetesi ise Osmanlı Devleti'nin seferberliği nedeniyle Yunanistan ve Romanya'nın da bu sürece katılarak tekrardan Balkanlar'da çatışmaların meydana geleceği üzerinde durdu³⁴. The Washington Herald gazetesi de Balkanlar'da çatışmaların olabileceğine parmak bastı³⁵. The Evening Star ve The Washington Times gazetelerinin haberlerinde Osmanlı ordusunun Bulgaristan toprakları üzerinden Yunanistan istikametinde ilerlediklerini, bu durum karşısında da Yunanistan Hükümetinin Osmanlı Devleti'nden bir açıklama beklediği yer aldı³⁶. New York Tribune gazetesi haberinde Osmanlı Devleti'nin İngiltere Fransa ve Rusya'ya Çanakkale Boğazı'ndan geçen Goeben ve Breslau gemileri hakkında tatmin edici bir açıklama yapmadığı yer aldı. Alman mürettebatın hala gemide olduklarının da altı çizildi. Haberin devamında Washington'daki birçok diplomatın Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığını bırakarak Almanya'nın yanında savaşa gireceğini düşündükleri belirtildi³⁷. Amerikan misyonerleri ve konsoloslarından Osmanlı Devleti ile ilgili gelen bilgiler, Amerikan basınındaki endişelerin artmasında önemli bir rol oynadı. İstanbul, İzmir ve Beyrut'ta bulunan Amerikan şirketleri kendilerini tehlikede hissettiklerini söyleyerek Amerikan Hükümetinin kendilerini korumalarını istediler. Bunun üzerine

³² A.g.e., s.62.

³³ The Washington Times, Turkey Mobilizing Army; May Aid Kaiser, 04 August 1914.

³⁴ The South Bend News Times, Balkans May Be Forced to Take Part in Battle, 07 August 1914 (Afternoon Edition).

³⁵ The Washington Herald, Russia Hears Roumania and Turkey Are Mobilizing, 11 August 1914.

³⁶ The Evening Star, Greeks Ask Turkey to Explain Reported Movement of Troops, 17 August 1914. The Washington Times, Allies Today Abandon Belgian Capital, 18 August 1914.

³⁷ New York Tribune, Allies Anxious at Turkey's Attitude, 26 August 1914.

Ağustos sonlarında Amerikan Hükümeti North Carolina ve Tennessee savaş gemilerinin Osmanlı karasularına gönderilmesini kararlaştırdı³⁸.

Osmanlı Devleti'nin Washington Büyükelçisi Ahmed Rüstem Bey³⁹, The Sunday Star gazetesine verdiği demeçte Osmanlı Devleti'nin savaş girdabına çekilememiş birkaç ülkeden biri olduğunu söyledi⁴⁰. The Evening Star gazetesinde yer alan demecinde ise Ahmed Rüstem Bey, ABD'nin Osmanlı Devleti karasularına gemi gönderme kararında İngiliz etkisi olduğunu belirtmekle beraber İngiltere'nin amacının, ABD'yi savaşa kendi yanlarında dahil etmek olduğunu ekledi. Ayrıca demecinde, Osmanlı Devleti'ne karşı yürütülen propaganda haberlerine de cevaplar verdi⁴¹. Ahmed Rüstem Bey ABD basınında Osmanlı Devleti ile ilgili çıkan propaganda yazılarına cevap vermeye ve Osmanlı Devleti karasularına gönderilen ABD gemilerini eleştirmeye devam etti⁴².

Osmanlı Devleti'nin 8 Eylül 1914 tarihinde tek taraflı olarak kapitülasyonları kaldırması ABD basınında Osmanlı Devleti'ndeki yabancıların tehlike içinde olduğunu ya da Türklerin yabancıları katletmeye başlayacağı şeklinde yorumlanmasına neden oldu. Ahmed Rüstem Bey'in ABD gazetelerinde kapitülasyonların haksızlık sağladığı ve Osmanlı Devleti'nin gelişmesi önündeki en büyük engellerden biri olduğu ile ilgili açıklamaları da yer aldı⁴³. Ancak ABD Hükümeti, Ahmed Rüstem Bey'in açıklamalarından rahatsızlık duymaktaydı. 12 Eylül'de Ahmed Rüstem Bey ABD Dışişleri'ne verdiği notada ABD basınında yer alan propaganda haberleri ile ABD kamuoyunun zehirlendiğini belirtti, ayrıca ABD'nin Yunanistan'a

³⁸ New York Tribune, Turks Plan Massacre of Christians, 26 August 1914. The Sun, U.S. Orders Warship to Rush to Constantinople, 28 August 1914.

³⁹ Alfred Bielinski, 1862 yılında Midilli'de doğdu. Babası Polonyalı Seweryn Bielinski, 1854 yılında Osmanlı Devleti'ne göç ederek Osmanlı Ordusu'nda subay olarak görev yapmaya başladı. Seweryn Bielinski Müslüman olduktan sonra Nihad adını aldı. Alfred Bielinski de babası gibi Müslümanlığı seçti ve 'Ahmed Rüstem' adını aldı. Ahmed Rüstem Bey, 18 Mayıs 1914 tarihinde Washington'a büyükelçi olarak atandı. Bkz. Şenol Kantarcı, "Osmanlı'da Onurlu Bir Diplomat ve Milli Mücadele'nin Önemli Siması: Ahmed Rüstem Bey", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.42, 2008, ss.247-285.

⁴⁰ The Sunday Star, Turkish Ambassador Hits Newspaper Wit, 6 September 1914.

⁴¹ The Evening Star, Say Britain Gave No Advice to U.S., 8 September 1914.

⁴² New York Tribune, Britain Is Fooling U.S. Says Turkish Envoy, 8 September 1914. The Arizona Republican, Exposes Plan To Bring U.S. Into The Fray, 8 September 1914. The Washington Herald, A Diplomat Abandons Caution, 9 September 1914.

⁴³ The Evening Herald, Turk Must Take No Part In War, 11 September 1914. The Sun, Turkey's Shift of Policy Held a Forerunner of War and a Manace to Americans, 12 September 1914.

savaş gemisi satışını da eleştirdi⁴⁴. Bu davranışının üzerine Amerikan Hükümeti Ahmed Rüstem Bey'in özür dilemesini, aksi takdirde ülkeyi terk etmesini istedi. Ahmed Rüstem Bey özür dilemeyerek Ekim ayında ABD'den ayrıldı ve yerine Abdülhak Hüseyin Bey atandı⁴⁵.

Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletleri'ne 11 Kasım'da savaş açması ABD'yi endişelendirdi. Osmanlı Devleti'nin savaş ilanından sonra ABD, Tennessee gemisine İzmir'e demirlemesi ve Amerikan halkıyla beraber Amerikan çıkarlarını koruma görevi verdi⁴⁶. 16 Kasım tarihinde İzmir'e ulaşan Tennessee gemisinin komutanı Benton C. Decker'in, limana ulaşmak için yaptığı girişim sonucunda Türk askerleri tarafından üzerlerine ateş açıldı. Yaşanan bu olay Amerikan basınında geniş yankı uyandırdı. Birçok Amerikan gazetesi yaşanan olayı ilk sayfalarından sansasyonel manşetlerle Amerikan kamuoyuna duyurdu.

New York Tribune gazetesinin haberine göre Tennessee komutanı Decker, İzmir Valiliğine gönderdiği telgrafta İzmir Limanı'na girme emri aldığını, gerekirse güç kullanılarak limana girileceğini bildirdi. Limana giriş sırasında üzerlerine ateş açılması nedeniyle geri döndüğü ve olayın hala çözülemediği haberde yer alan detaylar arasındadır⁴⁷. The Evening World gazetesi ABD'nin İstanbul Büyükelçisi Morgenthau'nun demecine yer verdi. Morgenthau demecinde Tennessee gemisinin Sakız Adası'nda olduğu bilgisini paylaştı, haberde yaşanan olayla ilgili bir sonuca varmadan önce yetkililerden gelecek raporların beklendiği ve ateş edilmenin bir yanlış anlama olabileceğinin de üzerinde duruldu. Amerikan Hükümeti Morgenthau'dan olayla ilgili detaylı bir inceleme yapmasını istedi. ABD Deniz Komutanlığı'ndan yapılan açıklamada sadece ateş edildiğinin bilindiğini, bunun düşmanca bir gerekçe ile mi yoksa uyarı amaçlı mı yapıldığının henüz netleşmediğini açıkladı. Haberin devamında İzmir Limanı'nın kapalı olduğu ve muhtemelen limanın mayınladığı yorumu da yer almaktadır.

⁴⁴ Haziran ayının başlarında Amerikan Meclisinde gemilerin Yunanistan'a satılmasına karşı çıkanlar olmasına rağmen ilerleyen günlerde oy çoğunluğuyla satış kararını aldı. Amerikan gemilerinin Yunanistan'a satışı Türk Hükümetini endişelendirmekle beraber Ahmed Rüstem Bey gemilerin satışına tepki gösterdi. 21 Temmuz'da gemiler Amerika'daki Yunan Heyetine teslim edildi. Bkz. New York Tribune, Battleship Sale to Greece Blocked, 17 June 1914. The Washington Herald, Turkey Objects to Warships Sale, 23 June 1914. The Evening Star, House Votes Won for Sale of Ships, 24 June 1914. The Daily Missoulian, The "Kilkis" Now, 22 July 1914.

⁴⁵ Erhan, *a.g.e.*, ss.384-386.

⁴⁶ *A.g.e.*, s.386.

⁴⁷ New York Tribune, U.S. Commander Warns Turks He May Use Force, 18 November 1914.

Ateş edilmesinin nedeninin İzmir'e asker çıkarılmasının engellenmesi ya da ABD gemisinin mayına çarpmasını engellemek için de olabileceği noktaları üzerinde duruldu. Haberde ayrıca, Komutan Decker'ın yaşanan olayın düşmanca bir hareket olabileceği yorumu da göz ardı edilmedi⁴⁸. The Lakeland Evening Telegram gazetesi yaşanan olayı ilk sayfasına taşıdı. Haberde olayın özeti anlatılmakla beraber üç el ateş edildiği bilgisi verildi⁴⁹. New York Tribune gazetesinin 20 Kasım tarihli haberinde ise 19 Kasım akşamı Wilson'ın Deniz Kuvvetleri Bakanı Daniels ve Dışişleri Bakanı Lansing ile görüştüğü ve yaşanan olayla ilgili yeni bir gelişme olup olmadığını sorduğu bilgisi yer aldı. Haberin devamında Wilson ve ABD Kabinesi'nin İzmir Limanı'nın mayınlı ve kapalı olması nedeniyle yaşanan olayın dostane bir uyarı atışı olduğunu düşündükleri yazmaktadır⁵⁰. The Washington Times gazetesinin 21 Kasım tarihli haberinde Komutan Decker'ın raporunun üç gündür bilindiğini, ancak ABD basını ile paylaşılmadığı belirtildi. Haberde, Komutan Decker'ın İzmir Limanı'na bir bot ile girmeye çalışırken botu durdurma amacıyla botun baş tarafına ateş edildiği bilgisi yer aldı. Komutan Decker bu hareketin düşmanca olmadığını belirtti. Decker'ın ABD Deniz Kuvvetleri'ne gönderdiği raporda yer alan "*not hostile but unfriendly*"⁵¹ sözlerinin tam olarak anlaşılamadığı için kendisinden açıklama istenmiş ve bu nedenle basın ile bilgi paylaşılmadığının üzerinde duruldu. Haberin devamında konuyla ilgili hala soru işaretlerinin olduğunu ve Komutan Decker ile Büyükelçi Morgenthau tarafından yapılan açıklamaların yetersizliğinin de altı çizildi⁵². 22 Kasım tarihinde ABD basınında çıkan haberlerde Türk yetkililerinin yapılan atışın uyarı niteliğinde olduğunu ve düşmanca bir gerekçelerinin olmadığını anlatan açıklamalarına yer verildi⁵³.

⁴⁸ The Evening World, American Warship Under Fire of Forts In Harbor At Smyrna, 18 November 1914.

⁴⁹ The Lakeland Evening Telegram, Launch of U.S. Steamer Tennessee Fired On By Turks From Smyrna Forts, 18 November 1914.

⁵⁰ New York Tribune, Turkey's Attitude Worrying Wilson, 20 November 1914.

⁵¹ The Washington Times, Word Received Here Three Days Ago, but Withheld By Daniels, 21 November 1914.

⁵² The Washington Times, Word Received Here Three Days Ago, but Withheld By Daniels, 21 November 1914.

⁵³ The Sunday Star, Turkey Explains Smyrna Incident and Crisis Ends, 22 November 1914. New York Tribune, Turkey Says The Tennessee Broke Rules, 22 November 1914. The Washington Times, Turk Explanation Relieves Tension, 22 November 1914 (Sunday Evening Edition). The Sun, Turkey Says Smyrna Firing Was Merely A Danger Signal, 22 November 1914.

Mayıs 1916'da da Osmanlı Devleti sınırları içerisinde misyonerlere ait mülklerin askerler tarafından el konulması sonucunda ABD Dışişleri Osmanlı Devleti'ne bir yazı gönderdi. Bu durum sonrasında iki ülke ilişkilerinde kriz çıkaracak bir hadise yaşanmadı⁵⁴.

ABD ve Almanya arasındaki ilişkiler U-botların ticaret gemilerini batırmaları nedeniyle gergin bir haldeydi. 3 Şubat 1917'de ABD, Almanya ile ilişkilerini sonlandırdı⁵⁵. Bu dönemde ABD, Osmanlı Devleti ile ilişkilerini koruma konusunda adımlar attı. ABD Dışişleri'nden İstanbul'daki Amerikan Büyükelçiliği'ne gönderilen telgrafta, ABD'nin Almanya ile diplomatik ilişkilerini kesmesine rağmen Osmanlı Devleti ile arasındaki dostane ilişkilerin devam edeceğini düşündüğünü belirtti. Ayrıca ABD, İstanbul Büyükelçisi'ne iki ülke arasındaki dostane ilişkilerin korunması konusunda, Osmanlı yetkilileri ile temasta olması gerektiğinin vurgusunu yaptı⁵⁶. İstanbul'daki ABD Büyükelçisi Elkus, ABD Dışişleri'ne gönderdiği telgrafta iki devletin ilişkilerinin normal ve dostane olduğunu belirtti. Elkus, Osmanlı Devleti'nin Almanya tarafından zorlanmadıkça ABD ile ilişkilerini sürdürme niyetinde olduğunu da söyledi⁵⁷.

2 Nisan 1917 tarihinde Wilson, Almanya ile savaş konusunun tartışılması için kongreye gitti. Kongre ve senatodaki tartışmaların ardından ABD 6 Nisan 1917 tarihinde Almanya'ya savaş açtı⁵⁸. Bu şekilde ABD I. Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri'nin yanında dâhil oldu.

ABD I. Dünya Savaşı'na dahil olmasının ardından Hariciye Nezâreti İstanbul'da bulunan Amerikan Donanması'na ait Scorpion gemisinin 24 saat içerisinde Osmanlı karasularını terk etmesi gerektiğini İstanbul'daki Amerikan Büyükelçiliği'ne bildirdi. Osmanlı Devleti 24 saat içerisinde Türk

⁵⁴ Sırrı Emrah Üçer, "Mütareke Döneminde Osmanlı Kamuoyunda Amerikan İmgesi ve Tesiri (Eylül 1918-Mayıs 1919)", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul, 2008, s.54.

⁵⁵ *Papers Relating To The Foreign Relations of The United States, 1917, Supplement 1, The World War*, United States Government Printing Office, Washington, 1931, "The Secretary of State to the German Ambassador (Bernstorff), Washington, February 3, 1917", Document 97.

⁵⁶ A.g.e., "The Secretary of State To The Ambassador In Turkey (Elkus), Washington, February 5, 1917, 7 p.m.", Document 104.

⁵⁷ A.g.e., "The Ambassador in Turkey (Elkus) to the Secretary of State Constantinople, February 11, 1917, 6 p.m.", Document 138.

⁵⁸ *The Public Papers of Woodrow Wilson War and Peace Presidential Messages, Addresses, and Public Papers (1917-1924) Vol.I*, (ed. Ray Stannard Baker and William E. Dodd), Harper & Brothers Publishers, New York, 1970, ss.6-21.

karasularını terk etmediği gerekçesiyle Scorpion gemisine el koyarak silahlarını söktü⁵⁹. 20 Nisan 1917 tarihinde de Osmanlı Devleti ABD ile ilişkilerini kesti⁶⁰. Yaşanan bu duruma, ABD basınında geniş bir şekilde yer verildi⁶¹. İlişkilerin kesilmesinin ardından Osmanlı Devleti Washington'da bulunan maslahatgüzar Abdülhak Hüseyin Bey'i geri çağırdı⁶². ABD diplomatik işlerini İstanbul'daki İsveç Büyükelçiliği'ne⁶³, Osmanlı Devleti de Washington'daki İspanya Büyükelçiliği'ne bıraktı⁶⁴.

ABD'nin Almanya'ya savaş açmasının ardından Almanya'nın müttefikleri Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'a savaş açılması konusunda hemen bir karara varmadı. Osmanlı Devleti ile girilecek savaşın ABD'ye önemli getiriler sağlayacağını düşünenlerle Osmanlı Devleti üzerinde kurulabilecek etkinin ABD için daha önemli kazançlar sağlayabileceğini düşünenler arasında fikir ayrılıkları yaşandı. Osmanlı Devleti'ne savaş açılması konusuyula ilgili birçok farklı görevde bulunan kişiler ve kurumlardan gelen çeşitli raporlar değerlendirildi. ABD Dış İlişkiler Senatosu Başkanı William Joel Stone'nun hazırladığı 5 Aralık 1917 tarihli raporda ABD'nin Osmanlı Devleti'ne savaş açmasına gerek olmadığı, olası bir savaşın ABD aleyhine sonuçlar doğurabileceğine yer verildi⁶⁵. James Barton 10 Aralık 1917 tarihli raporunda olası savaş durumunda Osmanlı'daki Amerikan arazileri ve Amerikan okullarının Almanlar tarafından ele geçirilebileceğinin üzerinde durdu⁶⁶. Beyrut'taki Amerikan Başkonsolosu William Stanley Hollis, 26 Aralık 1917'de hazırladığı raporda misyonerlerin teşkilatlanmalarında başarılı olduklarını ve Osmanlı Hükümeti tarafından zorluklar çıkarılmadığını; bu nedenle ABD ile Osmanlı arasında olası bir savaşın misyonerlerin teşkilatlanmalarına büyük zararlar vereceğini belirtti.

⁵⁹ The Evening Star, U.S. Gunboat Interned by Turkish Officials, 16 April 1917. New York Tribune, American Guardship Interned by Turks, 16 April 1917.

⁶⁰ *Papers Relating to The Foreign Relations of The United States, 1917, Supplement 1, The World War*, United States Government Printing Office, Washington, 1931, "The Turkish Minister of Foreign Affairs (Nessimi) to The American Ambassador (Elkus), April 20, 1917.", Document 833.

⁶¹ The Sunday Star, Turkey Breaks Off Relations With U.S., 22 April 1917. New York Tribune, Turks Break Off Relations With America, 22 April 1917.

⁶² Köse, *a.g.e.*, s.45.

⁶³ The Washington Herald, Sweden Will Act for U.S., 24 April 1917.

⁶⁴ Evening Capital News, Father Arregui Will Look After Turkish Affairs, 1 May 1917.

⁶⁵ Tuğçe Kaya, "ABD Birinci Dünya Savaşı Sırasında Neden Osmanlı Devleti'ne Doğrudan Savaş İlan Etmedi: Amerikan Gizli Belgeleri Üzerine Bir İnceleme", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.19, S.39, ss.544-547.

⁶⁶ *A.g.m.*, ss.549-551.

Raporunun devamında Hollis, Osmanlı'daki Amerikan sempatisine değindi. Türklerin Amerikalılardan kötülük gelmeyeceğine inandıklarını ve Amerikalılara karşı düşmanca hisler beslemediklerinin altını çizdi. Hollis olası bir savaşın bu algıları değiştireceğini; bu nedenle gelecekte ABD için istenmeyen sonuçların meydana gelebileceğini söyledi⁶⁷. İtilaf Devletleri Yüksek Harp Şurası (Supreme War Council) temsilcileri, ABD'nin Osmanlı Devleti'ne savaş ilanı konusunda bir toplantı yaptı. Toplantının ardından hazırlanan 7 Mayıs 1918 tarihli rapor ABD senatosuna iletildi. Raporda ABD'nin Ortadoğu politikalarına katılabilmesi için bölgedeki sıcak çatışmalara katılması gerektiğini ve bu nedenle ABD'nin Osmanlı Devleti'ne zaman kaybetmeden savaş açması gerektiği savunuldu⁶⁸. ABD'deki İngiliz Büyükelçisi Rufus Isaacs'in isteği üzerine 1902-1905 yılları arasında İngiltere Başbakanlığı yapan Arthur Balfour'un 18 Mayıs 1918'de gönderdiği telgrafta ABD'nin Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'a savaş açması hakkındaki düşüncelerini paylaştı. Telgrafında Arthur Balfour, ABD'nin Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'a savaş açması gerektiğini belirtmekle beraber düşüncesini desteklemek için ABD'nin Ortadoğu'daki planlara dâhil edileceğinin üzerinde durdu⁶⁹. Müttefik Donanma Konseyinin 15 Mayıs 1918 tarihli toplantısından sonra ABD Senatosu'na gönderdiği yazıda ABD'nin Osmanlı Devleti ile Bulgaristan'a savaş açmasını önerdi⁷⁰. İtilaf Devletleri'nin elçilikleri tarafından Mayıs 1918'de ABD'ye gönderilen yazılarda, ABD'nin Osmanlı Devleti'ne savaş açmasının ABD ve İtilaf Devletlerine sağlayacağı yararların üstünde duruldu⁷¹.

ABD 1917 yılında savaşa dâhil olana kadar tarafsızlık politikasını uyguladı. I. Dünya Savaşı'na dâhil olmasının ardından ABD, Osmanlı Devleti'ne savaş açılması konusunda farklı raporları değerlendirdikten sonra Osmanlı Devleti'ne savaş açmamayı tercih etti. Onun yerine Osmanlı

⁶⁷ A.g.m., ss.548-549.

⁶⁸ A.g.m., ss.535-537.

⁶⁹ A.g.m., ss.538-541.

⁷⁰ A.g.m., ss.541-542.

⁷¹ *Papers Relating To The Foreign Relations of The United States, 1918, Supplement 1, The World War, Volume I*, United States Government Printing Office, Washington, 1933, "The Ambassador In Italy (Page) To The Secretary of State, Rome, May 4, 1918, 4 p.m.", Document 161. "The Ambassador In France (Sharp) To The Secretary of State, Paris, May 6, 1918, 11 p.m.", Document 163. "The Ambassador In France (Sharp) To The Secretary of State, Paris, May 8, 1918, 10 p.m.", Document 166. "The Ambassador In Great Britain (Page) To The Secretary of State, London, May 17, 1918, 6 p.m.", Document 170.

Devleti'ne ambargo uygulama kararı aldı⁷². ABD'nin Osmanlı Devleti'ne savaş açmamasının en büyük nedeni; ABD'nin Osmanlı topraklarında çıkarlarının önemli bir boyutta olmasıydı. Olası bir savaş ABD'nin çıkarlarını zedelemekle beraber Osmanlı Devleti'nin coğrafi olarak ABD'den uzak olması ve herhangi bir tehdit unsuru olmamasının da etkisi göz ardı edilemez.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra İtilaf Devletleri arasında çıkar çatışmaları çıktı. Bu süreçte İstanbul'da ABD'nin temsili sorunu Washington'da ele alınarak Osmanlı Devleti ile diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmamasına karar verildi. Bu nedenle ABD, Aralık ayı başlarında Lewis Heck'i İstanbul'da komiser olarak görevlendirdi. Amerikan Hükümeti Heck'e Osmanlı Devleti ile diplomatik ilişkileri üstlenmemesini, bu görevi İsveç Elçiliğine bırakmasını söyledi⁷³. Heck İstanbul'a geldikten sonra hükümetinin istediği raporları hazırlamaya başladı. Bu süreçte Heck, Anadolu'da ABD konsoloslarının olmamasının istenilen raporların hazırlanmasını zorlaştırdığını; İzmir, Sivas, Adana ve Halep'te konsolos görevlendirilmesinin yapılması gerekliliğini Amerikan Hükümetine bildirdi. Bunun üzerine ABD konsoloslukları tekrar açma kararı aldı⁷⁴. ABD Dışişleri Bakanlığı, ABD Deniz Kuvvetleri'ne İstanbul'a bir subay atama görevi verdi. Amiral Benson ve Amiral William S. Sims, Türk karasularındaki ABD Donanması'nın komutanlığına Amiral Mark Lambert Bristol'u atadı⁷⁵. Amiral Bristol 30 Aralık 1918 tarihinde görevlendirildi. İstanbul'a gitmeden önce Paris'e uğrayarak Wilson, Dışişleri Bakanı Lansing ve Amiral Benson ile bir görüşme gerçekleştirdi. Amiral Bristol'un İstanbul'da Kıdemli Donanma Subayı (Senior Naval Officer) unvanı ile bulunacağı ve ABD'nin Doğu Akdeniz Filosu Komutanlığı görevini üstleneceği kararlaştırıldı. Amiral Bristol 27 Ocak 1919 tarihinde İstanbul'a ulaşarak çalışmalarına İstanbul'da demirli Scorpion gemisinde başladı⁷⁶. Osmanlı Devleti'nde bulunan İtilaf Devletleri yetkilileriyle görüşmeler Amiral Bristol tarafından yürütüldü. ABD Komiseri Heck ise diplomatik ve konsolosluk görevlerini de üzerine alarak Nisan ayına kadar devam etti.

⁷² Köse, *a.g.e.*, s.57.

⁷³ Henry F. Beers, *U.S. Naval Detachment In Turkish Waters 1919-1924*, Report No.2, Office of Records Administration, Administrative Office, Navy Department, 1943, s.4.

⁷⁴ Köse, *a.g.e.*, ss.71-73.

⁷⁵ Beers, *a.g.e.*, s.4.

⁷⁶ Köse, *a.g.e.*, ss.74-77. Beers, *a.g.e.*, s.4.

Heck, Nisan 1919'da ABD'ye döndü ve yerine Gabriel Bie Ravndal Komiser Vekili olarak görevlendirildi⁷⁷.

2. Paris Barış Konferansında İzmir'in İşgali ile İlgili Tartışmalar ve ABD'nin Tutumu

Amerikalı uzmanlar 1917 yılının sonbahar aylarında yaklaşan barış görüşmeleri için çalışmalarına başladı. Çalışmaların bir bölümü Osmanlı Devleti ile yapılacak bir barış antlaşmasını da içermekteydi. Hazırlanan 22 Aralık 1917 tarihli rapor Wilson'a rehber oldu. Paris Barış Konferansı öncesinde hazırlanan rapor ABD'nin Yakın Doğu politikasının temelini oluşturmaktaydı⁷⁸.

İngiliz Savaş Kabinesi, 3 Ekim 1918 tarihinde düzenlediği toplantıda, barış konferansında müttefiklerin Osmanlı Devleti ve Bulgaristan konularında Wilson'a karşı tavırlarının nasıl olacağını tartıştılar. ABD'nin Osmanlı Devleti ve Bulgaristan ile savaş yapmadığı gerekçesiyle barış görüşmelerinde bu konularda söz sahibi olamayacağını altı çizildi. Clemenceau'nun, Wilson'ın savaş alanlarında savaşanlara, barış koşullarını dikte etme hakkının olmadığı sözleri üzerinde duruldu. İngiliz Dışişleri Bakanı A. J. Balfour ABD'nin savaşa dahil olduğunu; bu nedenle barış koşullarının beraber ele alınması gerektiğini vurguladı. Lloyd George bu konuda Clemenceau'nun fikirlerini desteklese de Balfour'un tavsiyesini aklının bir köşesinde tutacağını belirtti⁷⁹.

Kasım 1918 ara seçimleri sonucunda Cumhuriyetçiler Amerikan Kongresi ve Meclisinde çoğunluğu sağladı. Cumhuriyetçilerin bir kısmının I. Dünya Savaşı'na girmeyi desteklemeleri, Milletler Cemiyeti konusunda Wilson'ın fikirlerine yakın olmalarına rağmen, Wilson, Barış Heyetine kongre ve meclisten tek bir Cumhuriyetçiyi bile dâhil etmedi. Wilson'ın uyguladığı bu politika Paris'te elinin zayıflamasına ve konferans sırasında fikir ayrılıklarının yaşanmasına neden oldu⁸⁰.

⁷⁷ Beers, *a.g.e.*, s.5.

⁷⁸ Paul C. Helmreich, *From Paris to Sevres The Partition of The Ottoman Empire at The Peace Conference of 1919-1920*, Ohio State University Press, Columbus, 1974, s.21.

⁷⁹ PRO, CAB 23/14/35, The Attitude Towards President Wilson, 03 October 1918.

⁸⁰ Helmreich, *a.g.e.*, ss.22-23. Margaret Macmillan, *Barış Yapanlar*, (çev. Belkıs Çorakçı Dişbudak), Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2015, ss.29-30.

4 Aralık 1918 tarihinde sabah saat 10.22'de Wilson, barış komisyon üyeleri ve uzmanları George Washington gemisi ile Paris'e gitmek üzere yola çıktı⁸¹. Wilson'ın Paris'e yolculuğu ABD basını tarafından ayrıntılı bir şekilde takip edildi. The Evening Herald gazetesi Amerikan Barış Komisyonu'nda bulunan üyelerin fotoğraflarına yer verirken⁸², The Arizona Republican gazetesi "*Wilson Starts For Europe*"⁸³ manşetini kullandı. Gazetenin haberinde Wilson ile İngiliz, Fransız ve İtalyan başbakanlarının fotoğraflarına yer verildi. Fotoğrafların altında ise "*İmparatorluklara Diz Çöktüren Güçleri Temsil Eden Dört Adam*"⁸⁴ yazısı yer aldı. New York Tribune gazetesi, haberinde Wilson'ın Paris'e 200'ün üzerinde uzman, binlerce harita ve kaynakla gittiğini belirtti. Haberde farklı konularda bilgilere sahip uzmanların, Wilson'ı barış konferansında karşılaşılabileceği en karmaşık durumlar da dâhil bilgilendirebileceğinin üzerinde durdu⁸⁵. The Washington Times gazetesinin ise "*President Sails Conveyed By 16 Warships*"⁸⁶ manşeti dikkat çekmektedir. Gazete, Wilson'ın Paris'e yapacağı yolculuk süresince fırtınalı bir havanın olacağı bilgisini verdikten sonra, George Washington gemisinin 15 muhrip ile yola çıkacağını, daha sonra 10 tanesinin ABD'ye geri döneceğini bildirdi.⁸⁷ George Washington gemisi 13 Aralık 1918 tarihinde Brest Limanı'na ulaşarak, Wilson saat 15.22'de Fransız topraklarına ayak bastı⁸⁸.

İngiltere'deki seçimler nedeniyle barış konferansı bir süre ertelendi. 12 Ocak 1919 tarihinde Lloyd George, Clemenceau, Wilson ve Orlando Paris'te bir araya gelerek ilk görüşmelerini yaptılar. Sonraki gün İngilizlerin istekleri doğrultusunda Japon temsilcilerin de katılımıyla Onlar Konseyi oluştu⁸⁹. Konferansa hazırlık sürecinde konferansta uygulanacak kurallar

⁸¹ The Seattle Star, Sails For France To Aid Peace, 4 December 1918.

⁸² The Evening Herald, American Peace Delegation and Steamer on Which Wilson Departed Today, 4 December 1918.

⁸³ The Arizona Republican, Big Four at Peace Conference, 4 December 1918.

⁸⁴ The Arizona Republican, Big Four at Peace Conference, 4 December 1918.

⁸⁵ New York Tribune, 200 Experts to Go With President, 4 December 1918.

⁸⁶ The Washington Times, Storm Signal Displayed as Nation's Chief Begins Voyage, 4 December 1918 (Final Edition).

⁸⁷ The Washington Times, Storm Signal Displayed as Nation's Chief Begins Voyage, 4 December 1918 (Final Edition).

⁸⁸ The Washington Times, French Cheer President as He Starts on Trip to Paris, 13 December 1918 (Final Edition). The Evening Star gazetesi Wilson'ın Fransa topraklarına ayak basma saatini 15.24 olarak vermektedir. Bkz. The Evening Star, Big Guns and Cheers Thunderously Greet President at Brest, 13 December 1918.

⁸⁹ Macmillan, *a.g.e.*, s.95.

belirlendi. Buna göre konferansın tüm oturumlarına Amerikan, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Japon temsilcilerinin katılmalarına karar verildi. Yunanistan ve diğer katılımcı devletlerin temsilcilerinin ise kendilerini ilgilendiren oturumlara katılmaları kararlaştırıldı⁹⁰.

18 Ocak 1919 tarihinde Paris Barış Konferansı başladı. Yunanistan konferans oturumlarında alınacak kararların çıkarlarına ters düşmemesi amacıyla konferansın başlangıcından itibaren Amerikan, İngiliz ve Fransız delegasyonları ile yakın ilişkiler kurdu. Yunan Heyeti, Paris Barış Konferansının 3 ve 4 Şubat'ta gerçekleştirilen oturumlarında toprak taleplerini gündeme getirdi. Yunan Heyeti toprak isteklerini sıralarken Wilson İlkeleri'ne atıfta bulunarak İzmir ve çevresinde Rumların çoğunlukta olduğunu; bu nedenle İzmir'in Yunanistan'a bırakılması gerektiğini savundu. Venizelos bu süreçte Amerikan, İngiliz ve Fransız delegasyonlarına memorandumlar, mektuplar, röportajlar, istatistikler ve haritalar göndererek, Yunan tezlerinin konferansta kabul edilmesi için büyük bir çaba sarf etti⁹¹. 5 Şubat'ta Yunan taleplerinin araştırılması ve değerlendirilmesi amacıyla Yunan ve Arnavutluk Meseleleri Komitesi (Committee on Greek and Albanian Affairs) kuruldu. Komisyonda ABD'yi Dr. W. L. Westermann ve Dr. Clive Day temsil etmekteydi⁹². Yapılan çalışmalar sonucunda Amerikan Heyeti Venizelos'un İzmir'e yönelik tezlerine karşı olduklarını belirttiler. Westermann 'Türk' teriminden ne kastedildiğinin açıklanması gerektiğini söyledi. Kendisine göre 'Türk' terimiyle bölgede Türkçe konuşan topluluk kastedilmekteydi. Amerikan Heyeti, Venizelos'un Onlar Meclisine sunduğu nüfus istatistiklerini çelişkili bulduklarını söylediler. Yunan istatistikleri yerine Amerikan Heyeti; Amerikan Misyonu'nun kontrolünden geçen, 1908 yılında Aydın vilayetinde yapılan, asker celplerine dayanan istatistikleri referans almaya karar verdi. Bu istatistiklere göre bölgedeki Türk nüfusu toplam nüfusun %63'ünü kapsıyordu. Rum nüfusu ise sadece %32 idi. Osmanlı Hükümeti tarafından Paris Barış Konferansı'na sunulan

⁹⁰ Geo A. Finch, "The Peace Conference of Paris, 1919", *The American Journal of International Law*, Vol.13, No.2, 1919, s.165.

⁹¹ Macmillan, *a.g.e.*, ss.533-534. *Papers Relating To The Foreign Relations of The United States, The Paris Peace Conference 1919, Vol. III*, United States Government Printing Office, Washington, 1943, "Secretary's Notes of A Conversation Held In M. Pichon's Room At The Quai d'Orsay, Paris, On Monday, 3 February, 1919, at 11 a.m.", Document 58. "Secretary's Notes of A Conversation Held In M. Pichon's Room At The Quai d'Orsay, Paris, On Tuesday, 4 February, 1919, at 11 o'clock a.m.", Document 59.

⁹² Finch, *a.g.m.*, s.180. Helmreich, *a.g.e.*, s.83.

nüfus istatistiklerinde de Aydın vilayetinde Türkler nüfusun %77'ini oluşturmaktaydı. İngiliz Yüksek Komiseri John Robeck'in Lord Curzon'a gönderdiği 19 Ekim 1919 tarihli yazıda İzmir bölgesindeki nüfusun çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğunu Rumların ise azınlıkta kaldığını belirtmekteydi⁹³. Albert Howe Lybyer makalesinde, Barış Konferansındaki heyetlerin, İzmir ve civarındaki nüfus istatistiklerinin Yunan sahipliğini haklı gösterip göstermediğini öğrenmek için bir çaba sarf etmediklerini belirtmektedir. Lybyer makalesinde 1919'da İzmir ve çevresinde Türk nüfusunun çoğunluğa sahip olduğunun da altını çizdi⁹⁴. Westermann Wilson İlkeleri'nin 12. maddesine atıfta bulunarak Türk halkının kendi geleceğini belirlemesi gerekliliğini savundu. Amerikan Heyeti, bölgedeki Rumların Türkler tarafından katledildikleri iddiasının da inandırıcı olmadığını dile getirdi. Amerikan Heyeti, Yunan Heyetinin İzmirli Rumların Enosis ile ilgili ne düşündükleri konusunda kuvvetli kanıtlar sunmadığını belirtmekle beraber, Wilson İlkelerine ve ekonomik nedenlere atıfta bulunarak İzmir ve çevresinin Anadolu'dan ayrılmamasının daha iyi bir seçenek olduğunu düşündüklerini belirttiler. Amerikan Heyetinin istihbarat bölümü de Batı Anadolu'daki Yunan tezlerine karşı çıktı⁹⁵.

Yunan ve Arnavutluk Meseleleri Komitesi'nin hazırladığı rapor 6 Mart'ta tamamlandı⁹⁶. İngiliz ve Fransız heyetleri raporun kabul edilmesini önerdi. Ancak Amerikan delegesi Dr. Sidney Mezes ile İtalyan delegesi Osmanlı Devleti'nin geleceği konusunda bir sonuca varmadan Yunan Heyetinin taleplerinin bir karara bağlanamayacağını savundular⁹⁷. Bunun üzerine Venizelos, ABD'yi tezlerine ikna edebilmek için diplomatik bir seferberlik başlattı⁹⁸. Venizelos Londra'da yaptığı görüşmelerde İngiltere'den

⁹³ Mustafa Turan, *Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, ss.23-24.

⁹⁴ Albert Howe Lybyer, "Turkey Under The Armistace", *The Journal of International Relations*, Vol.12, No.4, 1922, s.457.

⁹⁵ Gürhan Yellice, "Megali İdea Mı Mare Nostrum Mu? Mondros Mütarekesi'nden İzmir'in İşgaline İtalyan-Yunan İlişkileri ve Propaganda Savaşı, 1918-1919", *Tarih Okulu Dergisi*, S.36, 2018, s.187. Helmreich, *a.g.e.*, s.86. Kenan Özkan, "Yunanistan'ın İzmir'i İşgali ve ABD", *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.13, S.26, 2015, ss.122-123. Dr. Westerman'ın raporunun detayları için bkz. Genelkurmay Başkanlığı, *Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 1 nci Kısım*, Genelkurmay Basım Evi, Ankara, 1994, ss.11-12.

⁹⁶ Çağrı Erhan, *Greek Occupation of İzmir and Adjoining Territories Report of The Inter-Allied Commission of Inquiry (May-September 1919)*, Ministry of Foreign Affairs Center For Strategic Research, Ankara, 1999, s.11.

⁹⁷ Helmreich, *a.g.e.*, ss.86-87.

⁹⁸ Yellice, *a.g.m.*, s.188.

ABD'nin ikna edilmesi konusunda yardım istedi. Venizelos Londra'daki görüşmelerinde Amerika'nın "yanlış bir algıya sahip"⁹⁹ olduğunu ve bölgeye gönderdiği misyonerlerin de Yunan düşüncesini anlayamadıklarını belirtti. 14 Mart'ta Venizelos'un Wilson'a gönderdiği mektupta İzmir'deki Rum nüfusunun Türkler tarafından yok edilme tehlikesi altında olduğunu yazdı¹⁰⁰.

Amerikan Komisyonu Murahhas vekilleri 4 Mart'ta yaptıkları görüşmede Lansing ve Bliss, deniz sahilinin gerisinde kalan toprakların kıyıdan kopartılamayacağı konusunda ortak fikre sahip olduklarını bildirdiler. Mezes, Yunan Heyetinin İzmir konusundaki ekonomik ve etnik taleplerinin doğruluğuna duyduğu şüpheleri dile getirdi. Benzer şekilde 12 Mart günü de İstanbul'daki Amerikan Komiseri Lewis Heck, İzmir'in Yunanistan'a verilmesi konusundaki endişelerini belirtti¹⁰¹. ABD Atina Elçisi Droppers Garret de Venizelos'un taleplerine karşı çıkanlar arasındaydı. Garret, Paris'e 13 Mart'ta gönderdiği yazıda Venizelos'un taleplerine neden karşı çıktığının gerekçelerini açıkladı¹⁰². Mart ayında, Paris'teki Amerikan Heyeti, İstanbul Amerikan Büyükelçiliği aracılığı ile İzmir Uluslararası Koleji (International College) müdürü Alexander MacLachlan ile iletişime geçti. MacLachlan'a gönderilen mektupta İzmir'in Yunanistan tarafından işgali konusundaki fikirleri soruldu. MacLachlan Türklerin gururlu bir millet olduğunu ve Yunan hakimiyetini asla kabul etmeyeceklerinin altını çizdi. Paris Barış Konferansında İzmir konusunda sunulan argümanların sağlam bir temelini olmadığını belirtmekle beraber Şark Meselesinin olası çözümleri arasında Anadolu'nun Yunanistan tarafından işgalinin en kötü çözümleri arasında Anadolu'nun Yunanistan tarafından işgalinin en kötü çözümleri önerisi olduğunu belirtti. Yunan ordularının Anadolu'da bulunması halinde savaşın kaçınılmaz olduğunu da üzerinde durdu¹⁰³.

Wilson'ın 14 Mart günü Paris'e dönmesinin ardından görüşmelerde kendi ağırlığını hissettirmeye başladı. 16 Mart günü Mezes'e gizli bir yazı gönderen Wilson, maddeleri incelediğini ve yeni bir önerisi olmadığını, raporun Lloyd George konferansa döndüğü zaman Dörtler Konseyinin¹⁰⁴

⁹⁹ A.g.m., s.192.

¹⁰⁰ A.g.m., s.192.

¹⁰¹ Helmreich, a.g.e., s.90.

¹⁰² Yuluğ Tekin Kurat; "Batılı Kaynakların Işığında İzmir'in İşgali Sorunu", VII. Türk Tarih Kongresi 25-29 Eylül 1970 Kongreye Sunulan Bildiriler, C.II, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1973, s.844-845.

¹⁰³ Alexander MacLachlan, *A Potpourri of Sidelights and Shadows From Turkey*, Kingston, 1938, ss.44-45.

¹⁰⁴ ABD, Fransa, İngiltere ve İtalya.

değerlendirmesine hazır olduğunu ve Lloyd George'un bu konuyla özel olarak ilgilendiğini belirtti. Helmreich kitabında, Wilson'un gönderdiği bu yazının Yunanistan'ın İzmir çevresindeki istekleriyle bağlantılı olduğunu düşünmektedir. Helmreich, Wilson'ın Mezes'e gizli bir yazı göndermesinin ardından Mezes'in uzlaşma çabasını sadece tesadüfle açıklanamayacağını savunmaktadır¹⁰⁵.

Yunan tezlerine konferansın başından itibaren karşı çıkan Westermann, 25 Mart'ta Mezes'e gönderdiği yazıda 24 Mart akşamında gerçekleşen konuşmadan edindiği izlenime göre Amerikan Heyetinin Yunanistan'a İzmir civarında bir toprak parçası verilmesine yönelik İngiliz-Fransız teklifini kabul ettiklerini yazdı. Westermann'ın yazısında üst düzey yöneticiler ifadesinde herhangi bir isim geçmese de kararın alınmasında etkisinin büyük olduğu anlaşılmaktadır¹⁰⁶.

Lloyd George anılarında Amerikan Heyetinin Anadolu'daki Yunan taleplerini reddettiğini, ancak Wilson'ın durumu tarafsızca inceledikten sonra danışmanlarının da desteği ile Amerikan Heyetinin tavsiyelerini dinlemeyerek Yunanistan'ın taleplerine bulunacak çözüm konusunda İngiliz ve Fransız uzmanların önerilerine kulak verdiğini söyledi. Lloyd George, Wilson'un bütün görüşmeler boyunca Yunanistan'ın İzmir'e yönelik taleplerini ısrarla desteklediğini de vurguladı¹⁰⁷.

Lansing kitabında Lloyd George'un aksine Wilson'ın danışmanlarını dinlemediğine ve konu üstünde yeterince çalışmadığına dikkatleri çekti¹⁰⁸. Helmreich de Lansing gibi Wilson'ın danışmanlarını dinlemediğine işaret etti. Helmreich, Westermann ve Mezes'in konunun uzmanları olmalarına rağmen, Wilson'ın onlara hiç danışmadığını savundu¹⁰⁹. Laurence Evans eserinde Wilson'ın özellikle Amerika'dan geri döndükten sonra kendisini meslektaşlarından daha da uzaklaştırdığını anlatmaktadır. Evans, Lansing ve Albay House'un anılarında kendilerinin Wilson tarafından görmezden gelindiği ve Dörtler Konseyi'nde olanlar hakkında bilgilendirilmedikleri

¹⁰⁵ Helmreich, *a.g.e.*, s.91.

¹⁰⁶ *A.g.e.*, ss.90-91.

¹⁰⁷ David Lloyd George, *The Truth About The Peace Treaties Vol.II*, Victor Gollancz Ltd, London, 1938, s.1249.

¹⁰⁸ Robert Lansing, *The Big Four and Others of The Peace Conference*, Hutchinson & Co., London, 1922, ss.40-45.

¹⁰⁹ Helmreich, *a.g.e.*, s.103.

yer almaktadır. Ayrıca Amerikalı uzmanların İzmir konusunda fikirlerinin dinlenmemesi konusunda yakındıklarının da üzerinde durdu¹¹⁰.

Mart ayı sonlarına doğru Amerikan Yunan iş birliğinin oluşmaya başlamasıyla birlikte İtalya İzmir konusunda sessiz tutumuna bir son verdi. Antalya'nın işgali ve İzmir'de Anti Yunan propagandasına ağırlık verilmesi konusunda kararlar aldı. İtalya, İzmir'e yapacağı bir çıkarmanın, Amerika ile ilişkilerinde büyük bir kriz yaşatabileceği gerekçesiyle kriz çıkarma ihtimali daha düşük bir alanı işgal etme kararı alarak, İtilaf Devletleri'nin onayını almadan Antalya'ya bir savaş gemisi gönderdi ve bölgeyi işgal etti¹¹¹. İtalya'nın Antalya'yı işgal etmesi İngiltere, Fransa ve Amerika'nın tepkisine yol açtı. Barış Konferansının ilerleyen günlerinde İtalya, I. Dünya Savaşı sürecinde imzalanan St. Jean de Maurienne¹¹² gizli antlaşmasına atıfta bulunarak İzmir ve çevresinin kendisine verilmesini savunmaya devam etti. Amerika, I. Dünya Savaşı sürecinde imzalanan gizli antlaşmaları tanımadığını bildirdi ve savaş sonrası dönem koşullarının farklı olması nedeniyle İtalya'nın taleplerine karşı çıktı. İngiltere ve Fransa da Amerika'yı destekledi.

Amerikan basınında Mart ayı boyunca İzmir ile ilgili çeşitli haberler çıktı. New York Tribune gazetesinin haberinde Yunan Komitesi'nin Anadolu ile ilgili meseleleri tartıştığı, İzmir'in Yunanistan'a verileceği ya da

¹¹⁰ Laurence Evans, *United States Policy and The Partition of Turkey 1914-1924*, The John Hopkins Press, Baltimore, 1965, ss.172-173.

¹¹¹ Yellice, *a.g.m.*, s.197.

¹¹² 26 Nisan 1915 tarihinde İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya temsilcileri Londra'da bir araya gelerek İtalya'nın İtilaf Devletleri yanında savaşa girmesini sağlayan Londra Antlaşması'nı (Treaty of London) imzaladılar. 23 Mayıs'ta İtalya, Avusturya-Macaristan'a savaş açarak I. Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri'nin yanında dahil oldu. 1917 Nisan'da İtalya Dışişleri Bakanlığının istekleri sonucunda İngiltere, Fransa, İtalya başbakanları ve İtalya Dışişleri Bakanı St. Jean de Maurienne kasabasında bir araya gelerek savaş sonrası İtalyan nüfuz bölgesinin sınırlarını görüştüler. Yapılan müzakerelerin ardından son halini alan antlaşma Ağustos 1917'de Londra'da resmileştirildi. St. Jean de Maurienne Antlaşması İngiltere, Fransa ve İtalyan hükümetleri tarafından Rus Hükümetinin de rızasına tabi olarak onaylandı. 1918'de İngiliz Hükümeti değişen siyasi ve askeri koşullar nedeniyle Yakın Doğu için savaş döneminde yapılan antlaşmaları geçersiz kılmanın ve yeni siyasi koşullara göre yeni müzakereler yapmanın İngiltere'nin çıkarlarına daha yararlı olacağı konusunda fikir birliğine vardı. İngiltere, İtalya ile imzalanan St. Jean de Maurienne Antlaşması'nı geçersiz saydı. Antlaşmanın geçersiz sayılmasındaki neden olarak da antlaşmanın Rus Hükümeti tarafından imzalanmaması gösterildi. Fransız Hükümeti de antlaşmanın geçersiz sayılması gerektiği konusunda İngiliz Hükümetini destekledi. Bkz. Paul C. Helmreich, "Italy and The Anglo-French Repudiation of The 1917 St. Jean de Maurienne Agreement", *The Journal of Modern History*, Vol.48, No.52, ss.99-103.

uluslararası mandaterlik kurulacağı yer almaktadır¹¹³. The Evening Star ile New York Tribune gazetelerinin haberinde Yunanistan'ın İzmir'i alacağı İtalya'ya da Anadolu'nun güney kıyılarında mandaterlik verileceği yazıldı¹¹⁴. New York Tribune gazetesinin 12 Mart'taki haberinde Amerika'nın, İzmir ve çevresinin Anadolu'dan koparılarak Yunanistan'a bağlanmasına karşı olduğunun altı çizildi. Haberde Amerikalı misyonerlerin bölge ile yakından ilgilendiği bilgisi de verildi¹¹⁵. New York Tribune gazetesinin iki gün sonraki haberinde Amerikan Heyetinin İzmir'in Anadolu'dan koparılarak Atina'ya bağlanmasına karşı oldukları yer aldı. Haberde Amerikan Heyetinin İzmir'in ekonomik önemini belirtmesinden sonra mandaterliklerle Osmanlı Devleti'nin çevresinin kuşatılacağı ve çıkış kapısının olmayacağı belirtildi¹¹⁶. Kısa bir süre sonra Amerikan basınında Türklerin İzmir'de taşkınlıklar yaptığı ve Hristiyan halkı öldürdüğü şeklinde propaganda haberleri yer almaya başladı. Bu propaganda haberleri Atina üzerinden Amerikan basınına gönderildi¹¹⁷.

Wilson, Clemenceau ve Lloyd George tarafından 21 Nisan günü gerçekleştirilen toplantıda Lloyd George, Yunan ve İtalyan isteklerinde ortak noktayı bulmak amacıyla İtalyanlara Anadolu topraklarından mandaterlik verilmesini teklif etti. Wilson bu durumun *"İtalyanlarla komşu olmanın Yunanlar da dâhil olmak üzere herkese korku getireceğini"*¹¹⁸ söyledi. Wilson İstanbul Rum Patriği'nin, İtalya'yı Anadolu topraklarında istemediklerini belirttiği konuşmasını tekrarladı. Bunun üzerine Lloyd George İtalya'ya mandaterlik yerine etki alanı verilebileceğini söyledi. Lloyd George'un bu teklifine de karşı çıkan Wilson, İtalyanların tecrübe eksikliği nedeniyle

¹¹³ New York Tribune, Greece To Get Control of Part of Asia Minor, 03 March 1919.

¹¹⁴ The Evening Star, To Devide German Colonies, 11 March 1919. New York Tribune, Asia Minor Problem Now Facing Allies, 11 March 1919.

¹¹⁵ New York Tribune, American Mandate For Smyrna Opposed Strongly By Greeks, 12 March 1919.

¹¹⁶ New York Tribune, Americans Prevent Complete Accord On Greek Peace Terms, 14 March 1919. Bkz. *What Really Happened At Paris The Story of The Peace Conference 1918-1919*, (ed. Edward Mandell House and Charles Seymour), Charles Scribner's Sons, New York, 1921, ss.192-193.

¹¹⁷ The Sun, Turks Killing Greeks, 21 March 1919. The Washington Times, Turks Overrun Smyrna Zone, 21 March 1919 (Final Edition). The Alaska Daily Empire. Purpose Will Be To Check Turk Murders, 21 March 1919. The Seattle Star, Greeks Not Safe From Turk Raids, 2 May 1919. The Washington Herald, Greeks Not Yet Safe From Turkish Violence, 2 May 1919.

¹¹⁸ Mehmet Sait Dilek, "Paris Barış Konferansı'nda Yunan Talepleri ve Büyük Güçlerin Tutumu", *Karadeniz Araştırmaları*, S.36, 2013, s.37.

böyle bir yönetim uygulayamayacaklarını vurguladı. Lloyd George son olarak İtalyanlara bölgede ticarî ayrıcalıklar verilmesini önerdi. Wilson İtalya'ya hakkı olmadığı bir şey verilmesine karşı olduğunu söyledi¹¹⁹.

Mart ortasından itibaren İtalya asayişini sağlamak gerekçesiyle Antalya'ya düzenli aralıklarla asker çıkardı, ancak bu dönemde İtalyan askerleri bölgede kalıcı olmadı. Bu çıkarma çekilme harekâtı Nisan ayında da devam etti¹²⁰. İtalyan Heyetinin Fiume konusuna dair uzlaşmaz tutumu nedeniyle Wilson 23 Nisan'da yaptığı kamuoyu açıklamasında Fiume'nin İtalya'ya bırakılmayacağını söyledi. Londra Anlaşması'na göre İtalya'ya bazı güvenceler verildiğini kabul eden Wilson, Londra Antlaşması'nın imzalanmasından bu yana geçen süreçte koşulların değiştiğini, savaşa yeni devletlerin katıldığını ve bu devletlerin yapılan antlaşmalardan habersiz olduğunu söyledi. Wilson, Barış Konferansı sürecinde Wilson İlkeleri'ndeki 14 maddenin izlenmesinin önemine vurgu yaptı¹²¹. Wilson'ın yaptığı açıklamanın ardından 24 Nisan günü İtalyan Heyeti, Barış Konferansından çekilerek Roma'ya geri döndü¹²². İtalya 25 Nisan günü Konya'yı işgal etti ve 26 Nisan'da da üç İtalyan savaş gemisi Ayvalık Limanı'na vardı. İtalyan Dışişleri Bakanı Sonnino, İtalya Donanma Komutanı Thaon Di Revel'e 27 Nisan günü gönderdiği telgrafta İzmir'e çıkarma olması halinde İtalyan Donanması'nın zaman kaybetmeden Kuşadası'nı işgal etme talimatı verdi. Averoff gemisi kaptanı Amiral Mavroudis'in 29 Nisan'daki raporuna göre ise İtalya, İzmir'e yeni bir savaş gemisi daha göndererek İzmir'deki gemi sayısını beşe yükseltti¹²³.

İtalyan Heyetinin konferansı terk etmesi, uzlaşma ihtimalini daha da zor bir duruma soktu. Bu durum Yunan Hükümetinde İtalya'nın İzmir'i işgal edeceği düşüncesinin kuvvetlenmesini sağladı. Lloyd George Anadolu'daki Rumların Türkler tarafından katledildiği haberlerini¹²⁴ bir gerekçe olarak kullanarak Yunanistan'ın İzmir'e çıkarma yapmasına izin

¹¹⁹ *A.g.m.*, s.37.

¹²⁰ Helmreich, *a.g.e.*, s.94.

¹²¹ The Washington Times, U.S. Leader Says Fiume Must Go To Jugo-Slavia, 23 April 1919 (Final Edition). New York Tribune, Rome Envoys Quit; Wilson Holds Firm, 23 April 1919. The Seattle Star, Wilson Breaks Up Peace Meet' Says Delegate, 23 April 1919. The Washington Herald, Italy Declines To Sit Further With "Big Four", 23 April 1919. The Evening Herald, Italian Delegation Prepares Statement To People At Home, 23 April 1919.

¹²² Helmreich, *a.g.e.*, s.95.

¹²³ Yellice, *a.g.m.*, s.207.

¹²⁴ İzmir'de Türklerin Rumları öldürdükleriyle ilgili propaganda haberleri Amerikan basınında Nisan ayında da yer almaya devam etti. Bkz., The Rock Island Argus, Disorder Is Rife;

verilmesi gerektiğini savunmaktaydı. Lloyd George İngiliz, Fransız ve Amerikan gemilerinin İzmir'e gönderilmesi gerektiğini söyledi. Onun bu önerisi Wilson tarafından kabul edilmedi. Wilson, İtalya'nın İzmir ve çevresini işgal etme tehdidine karşı ekonomik yaptırımların İtalya'nın geri adım atmasının sağlanabileceğini düşünmekteydi¹²⁵.

2 Mayıs'ta olası bir Yunan işgaline engel olabilmek amacıyla İtalya İzmir'e yeni bir savaş gemisi daha gönderdi¹²⁶. Yaşanan bu gelişme olayların seyri için bir dönüm noktası haline geldi. Konferansın 2 Mayıs günündeki sabah oturumunda Lloyd George İzmir'e Müttefik Donanması gönderilmesini önerdi. Öğlen oturumunda Wilson İzmir'e gemi gönderme emri verdiğini bildirdi. Aynı şekilde Lloyd George da İzmir'e gemi gönderme emri verildiğini söyledi. Clemenceau, Fransa'nın İzmir'de savaş gemisinin olduğunu belirtti¹²⁷. Wilson İzmir'e gemi göndermenin sonuçları olacağını, ancak bu sonucun savaş olmasını istemediğini belirtti. Bunun yanında İtalya'nın saldırgan tavırlarının barışı tehdit ettiğini ve Barış Konferansına zarar verdiğini de dile getirdi¹²⁸. 5 Mayıs'ta Üçler Konseyinin¹²⁹ oturumunda İtalyan karşıtlığı belirgin bir şekilde arttı. Wilson Rodos'ta yaşanan İtalyan zulmünden bahsetti. Lloyd George da İtalya'nın Marmaris ve Antalya'daki işgaline dikkat çekerek İtalya'nın Doğu Akdeniz'deki planları üzerinde durdu. İtalyanların Almanya'ya Barış Antlaşması'nın taslağını sunmak için 7 Mayıs günü Barış Konferansına döneceklerini duyurmaları İzmir'in Yunanlar tarafından işgal edilmesiyle ilgili resmi bir kararın verilmesi zorunluluğunu oluşturdu. 6 Mayıs'ta Lloyd George, Clemenceau ve Wilson'a İtalya'nın İzmir'i işgal için hazırlıklarını tamamladıklarını söyledi. İtalya'nın hazırlıklarına tepki gösteren Clemenceau ve Wilson, Yunan işgaline onay verdiklerini söylediler¹³⁰. Lloyd George ise Yunanistan'ın İzmir'e iki veya üç tümen göndermesini, ancak askerlerin gemide kalmalarını teklif etti. Askerler sadece katliam tehdidi olması halinde karaya çıkabileceklerdi. Wilson'ın "*Askerler neden karaya*

Perils Life of Many, 17 April 1919. The News Scimitar, Fear Armenians Will Be Slain In Big Numbers, 17 April 1919 (4th Edition). Harrisburg Telegraph, Turk and Greek In Smyrna Near Fresh Outbreak, 17 April 1919.

¹²⁵ Yellice, *a.g.m.*, ss.205-206

¹²⁶ *A.g.m.*, s.211.

¹²⁷ Peter M. Buzanski, "The Interallied Investigation of The Greek Invasion of Smyrna, 1919", *The Historian*, Vol.25, Issue.3, 1963, s.326.

¹²⁸ Helmreich, *a.g.e.*, s.95.

¹²⁹ Amerika, İngiltere ve Fransa.

¹³⁰ Erhan, *Greek Occupation of İzmir...*, s.14.

çıkmasınlar?"¹³¹ sözleri üzerine Lloyd George ve Clemenceau Wilson'a karşı çıkmadılar¹³².

Yunan askerlerinin İzmir'e çıkarma yapmasıyla ilgili görüşmeler İtalyan Heyetinin konferansa dönmesine rağmen Üçler Konseyinin katıldığı oturumlarda görüşüldü. Görüşmeler büyük gizlilik içerisinde gerçekleştiriliyordu. General Bliss dışında Amerikan Heyetinden kimsenin yapılan görüşmeler ve hazırlanan planlar hakkında bilgisi yoktu. İngiliz askeri uzmanlarla birlikte General Bliss, İzmir'e Yunan kuvveti göndermenin sorunlar yaşanmasına neden olacağını düşündüklerini kaydettiler. General Bliss bu konuda kendisinin görüşünün alınmadığını da bildirdi¹³³.

Üçler Konseyinin toplantılarında İtalya ve Osmanlı Devleti'ne ne zaman haber verileceği konusu gündeme geldi. İşgali, gerçekleşeceği tarihten kısa bir süre önce öğrenmeleri ve bu şekilde askeri ya da politik açılardan cevap verecek fırsat verilmeden işgalin oldubittiye getirilmesi üzerinde tartışmalar yapıldı. Wilson işgal konusunun gizli tutulması gerektiğini, ancak son dakikada haber verilmesinin daha uygun olduğunu düşünmekteydi. Yunan Kuvvetleri'nin çıkarma yapma tarihi 14 Mayıs olarak planlandı. İtalyan temsilcilerine 12 Mayıs günü öğleden sonra bilgilendirilme yapılması, Osmanlı Devleti'ne ise otuz altı saat önce haber verilmesi kararını aldılar. Ancak 11 Mayıs günü işgal planlarında değişiklik yapılması zorunluluğu doğdu. Helmreich kitabında bu değişikliğin nedenini bir İngiliz kaynağından İstanbul'a haber sızıntısı olduğunu yazar. Wilson ve Venizelos, Yunan Kuvvetleri'nin çıkarma yapmasından sonra İtalya ile bir anlaşma yapmaya hazır olduklarını bildirdiler. Clemenceau bu fikre karşı çıktı. Balfour da Clemenceau'yu destekledi. Böyle bir durumun çatışma ortamı hazırlamaya çok uygun olduğunu belirtti. Herhangi bir sorunla karşılaşmamak adına İtalyan Heyeti ile iletişimin önemini vurguladı. Bu şekilde işgal yirmi dört saat ertelendi. İtalyan Heyetine Barış Konferansında bulunmadığı süreçte, İzmir'den gelen haberlerin işgal kararının alınmasında önemli bir rol oynadığının ve çıkarma sırasında isterlerse İngiltere ve Fransa'ya destek olabileceklerinin söylenmesi planlandı¹³⁴.

¹³¹ Helmreich, *a.g.e.*, s.96.

¹³² *A.g.e.*, s.96.

¹³³ *A.g.e.*, ss.96, 104-105.

¹³⁴ *A.g.e.*, s.97.

12 Mayıs günü gerçekleştirilen toplantıda İtalya, Yunan kuvvetlerinin İzmir'e çıkarma yapacağını öğrendi. Wilson, Orlando'ya İzmir'in işgali konusundaki düşüncesini sordu. Orlando işgali prensip olarak kabul ettiğini, ama Yunan kuvvetlerinin yanında İngiliz, Fransız ve İtalyan kuvvetlerinin de 200 kişilik bir birlik göndermesi gerektiği cevabını verdi. Sonnino bu isteğin arkasında İzmir'e yönelik gizli bir amaçlarının olmadığı sadece işgale uluslararası bir boyut kazandırmak olduğunu söyledi. İtalya'nın bu önerisi kabul edilmedi. Clemenceau İtalya'nın 50 kişilik bir kuvvetinin İzmir'e çıkarma yapmasının kabul edilebileceğini söylemekle beraber Yunan işgaline izin verilmesinin toprak paylaşımı anlamına gelmediğini belirtti. Llyod George, İzmir ve çevresindeki Rumların tehlikede olduğunu söyledi, bu kanıyı da Rum karşıtı bir İngiliz vatandaşından aldığı mektuba dayandırdı. Wilson da "*Ortak müdahale akıllıca değildir*"¹³⁵ diyerek başka bir açıklamada bulunmadı¹³⁶.

3. İzmir'in İşgali ve ABD

Wilson'ın emriyle, J. H. Dayton komutasındaki ABD savaş gemisi Arizona ile Dyer, Gregory, Luce ve Manley muhripleri 11 Mayıs günü İzmir Limanı'na ulaştı. 12 Mayıs'ta gelen emir doğrultusunda, Amiral Bristol İzmir'de bulunan Luce, Gregory ve Stribling gemileriyle birlikte İstanbul'a gitti¹³⁷. 13 Mayıs akşamı Arizona savaş gemisi kumandanı J. H. Dayton, İzmir'in işgali konusunda farklı bir plan önerdi. Dayton'un planı 14 Mayıs günü Amerikan, İngiliz, Fransız ve İtalyan birliklerinin karaya çıkarma yaparak İzmir'in kontrolünü ele alması, 15 Mayıs tarihinde de İzmir'in kontrolünün Yunanlara devredilmesi üzerineydi. Dayton'un önerdiği plan üzerinde uzlaşma sağlanamaması nedeniyle uygulanmaya konulmadı¹³⁸.

14 Mayıs günü İtilaf Filosu kumandanı Amiral Calthorpe'un başkanlığında Amerikan, Fransız, İtalyan ve Yunan filolarının komutanları İzmir'in işgaliyle ilgili olarak hazırlanmış plan üzerinde değerlendirmede bulundular. İtilaf Filosu kumandanı Amiral Calthorpe, 14 Mayıs saat

¹³⁵ Yellice, *a.g.m.*, s.214.

¹³⁶ *A.g.m.*, s.214.

¹³⁷ Beers, *a.g.e.*, s.15.

¹³⁸ Orhan Turan, "İngiliz Arşiv Belgelerine Göre Yunan Ordusu'nun İzmir'e Çıkması ve İşgale İlişkin Tanıklıklar", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.Mütareke, 2018, s.107. *American Documents on Greek Occupation of Anatolia*, (der. Çağrı Erhan), Center of Strategic Research (SAM Papers No. 7/99), Ankara, 1999, s.39.

09.00'da İzmir'deki Türk Kuvvetleri Komutanı Ali Nadir Paşa ve İzmir Valisi İzzet Bey'e gönderdiği notada, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesinin kendilerine verdikleri yetkiye dayanarak, şehrin kaleleri ve topçu bataryalarının İtilaf Kuvvetleri tarafından öğleden sonra saat 14.00'da işgal edileceği bilgisini verdi. Amiral Calthorpe, Yunan işgali konusunda bir şey söylemedi. Amiral Calthorpe, 14 Mayıs günü saat 23.30'da ikinci bir nota daha gönderdi. Göndermiş olduğu bu notada İzmir'in 15 Mayıs'ta, sabah saat 08.00'da Yunan askerleri tarafından işgal edileceği bilgisi yer alıyordu. 15 Mayıs 1919 günü Yunan askeri birlikleri, saat 07.30'da İzmir önlerine geldi. Saat 08.40'ta karaya çıkarma harekâtı başladı¹³⁹. Arizona savaş gemisinden 20 asker, çıkarma günü karaya çıktı ve 28 Mayıs tarihine kadar karada kaldı.¹⁴⁰

Osmanlı Hükümeti, Yunan işgaline tepkisini Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın 15 Mayıs'ta İtilaf Devletleri komiserlerine gönderdiği nota ile gösterdi. Meclis-i Ayan üyesi Ahmet Rıza Bey de Wilson'a gönderdiği mektupta; İzmir'in nüfusunun %83'lük kesiminin Türk olduğuna vurgu yaptıktan sonra İtilaf Devletleri'nin Osmanlı Devleti toprakları ile ilgili aldıkları kararların kargaşaya yol açacağını belirtti. İzmir'in Yunanistan'a verilmesi nedeniyle Türk ekonomisinin çöküntüye uğrayacağını, Anadolu'nun Makedonya'ya benzeyeceğinin de altını çizdi. Mütareke Komisyonu Reisi Galip Kemalî Bey, 17 Mayıs'ta İzmir'in işgali konusunda Amiral Bristol ile görüştü. Yapılan görüşme sonucunda Amiral Bristol yaşanan durumun önemini hükümetine bildireceğini belirtti¹⁴¹. İzmir Müdafaa-yı Hukuk-u Milliye Cemiyeti Katib-i Umumiliği, 18 Mayıs'ta Amiral Bristol'e gönderdikleri yazıda; Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında savaş durumunun olmadığını, İzmir'in işgal kararı ve Yunanistan'ın İzmir üzerindeki haksız isteklerini, İtilaf Devletleri'nin onayladığı anlamına geldiğini yazdı. Yazıda İzmir'in işgali konusunda Türk halkının rızasının alınmadığı belirtilmekle beraber işgalin Wilson İlkeleri'ne aykırı olduğu konusuna da atıfta bulunuldu¹⁴².

İzmir'in işgal sürecinde Amerikan görevlileri tarafından da işgal konusunda birçok yazı gönderildi. 17 Mayıs'ta Amerikan Komiseri Ravndal

¹³⁹ Genelkurmay Başkanlığı, *a.g.e.*, ss.35, 40, 42.

¹⁴⁰ Beers, *a.g.e.*, s.15.

¹⁴¹ Kenan Özkan, "Türkiye-ABD İlişkileri (1918-1923)", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Eskişehir, 2006, ss.76-78.

¹⁴² *A.g.t.*, s.80.

tarafından Paris'e gönderilen yazıda; Konsolos Chesborough'un 14 Mayıs'ta İstanbul'a gitmek üzere İzmir'den ayrıldığını, Arizona gemisinin deniz piyadelerini, konsolosluk binasını ve Amerikan çıkarlarını korumak için gönderdiği bilgisini paylaştı. Yunan işgali nedeniyle çok sayıda Türkçe telgraf aldığı da belirtti¹⁴³.

George W. Perry 17 Mayıs tarihinde Yunan çıkarması sırasında yapmış olduğu gözlemlerini raporladı. Perry, Amerikan Konsoloslugu yakınlarında Yunan deniz piyadelerinin pencerelere ateş ettiklerini gördüğünü ve sabah saatlerinde, bölgede ve sokaklarda silah seslerinin eksilmediğini söyledi. Öğlen saatlerinde konsolosluk binasının çatısında yaklaşık 100 sivil halkın esir alındığını ve esirlerin ellerinin havada olduğunu belirten Perry, akşam saatlerinde, yaklaşık 19.00 civarında iki Rum kadının yağmaladıkları ganimetleri taşıdıklarını ve bir sivil Rum'un omzunda tüfek taşıdığını raporuna ekledi. 16 Mayıs günü dükkanların, kafelerin, berber dükkanlarının ve evlerin yağmlandığını belirten Perry, yerlerde parçalanmış fesler gördüğünü de raporunda belirtmektedir. Hastane ve morga yaptığı ziyaretler sırasında Perry, ölen Türklerin birçoğunun kıyafetleri olmadığını ve aralarında 14-17 yaşındaki çocukların ve yaşlıların olduğu bilgisini verdikten sonra 17 Mayıs tarihinde yaşanan yağma ve öldürme olaylarıyla ilgili edindiği yeni bilgileri de raporuna eklediğini söyledi¹⁴⁴.

Türk kaynaklarında Yunan işgali başladığında Ziraat Bankası'nın merdivenlerine sığınan kadın ve çocukların öldürüldükleri, kışlalardan alınan askerlerin elleri havada yürütüldüğü ve 'Zito Venizelos' diye bağırma zorlandıkları, bağırmanın süngülenerek öldürüldüğü bilgisi yer almaktadır¹⁴⁵. Ali Çetinkaya da anılarında Türk halkın değerli eşyalarının ellerinden alındığını ve darp edildikleri bilgisini vermekle beraber memurların bir araya getirilerek elleri hava da yürütüldüğünden bahsetmektedir¹⁴⁶.

Amiral Bristol imzalı 18 Mayıs tarihli telgrafta; İzmir'deki Yunanların Türk evlerini yağmaladığını, birçok tutuklamanın ve ölenlerin olduğunu

¹⁴³ *American Documents...*, s.13.

¹⁴⁴ *A.g.e.*, ss.36-38.

¹⁴⁵ Bülent Çukurova, "15 Mayıs 1919 İzmir'de Yunan Mezalimi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.III, S.8, 1987, ss.464,466. Turan, *a.g.e.*, ss.76-78.

¹⁴⁶ Ali Çetinkaya, *Ali Çetinkaya'nın Millî Mücadele Dönemi Hatıraları*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1993, s.10.

belirtmekle beraber Amiral Bristol, Yunanların boylarını aşan görev üstlendiklerinin de altını çizdi¹⁴⁷.

18 Mayıs'ta İzmir Limanı'nda demirli Manley gemisi kumandanı R. L. Berry, Amiral Bristol'e gönderdiği telgrafta 15 Mayıs günü Yunan çıkarmasının nasıl yapıldığını ve bu süreçte neler yaşandığını özetledi. Berry, Dayton'un planının dinlenmesi halinde Türkler ve Yunanlar arasında yaşanan çatışmaların yaşanmayacağını düşündüğünü de ekledi. Berry, Yunan çıkarılması sonrasında ilk silah sesini duyduklarını, ancak bunun ordu ya da sivil kaynaklı olup olmadığına dair tespitin imkânsız olduğunu söyledi. Ayrıca silah seslerinin geceye kadar devam ettiğini de belirtti. Çıkarma sonrasında yaşananlar nedeniyle çok sayıda kaybın olduğunu doğrulamakla beraber, kayıp sayısında doğru bir değerlendirmenin mümkün olmadığını yazdı. 16 Mayıs gününün daha sakin geçtiğini belirten Berry telgrafında, Yunan mezalimi konusunda birçok rapor aldıklarını ve HMS Adventure gemisi kaptanının kıyıya daha yakın olmaları nedeniyle yaşanan olaylara tanıklık ettiklerini ve Yunan ordusunun yapmış olduğu vahşetten duyduğu iğrenmeyi kendisine bildirdiğini söyledi. Adventure kaptanının anlattıkları üzerine Berry, aldıkları raporlarda Yunan mezalimi konusunda abartma olmadığı kanaatinde olduğunu belirtti. Berry telgrafında, Rumların Türk evlerini yağmalamaları konusundan da bahsetti¹⁴⁸. Yunan Genelkurmaylığı tarafından hazırlanan raporda da kötü niyetli kimselerin kargaşadan yararlanarak Türk mahallesindeki dükkanları yağmaladığı bilgisi yer almaktadır¹⁴⁹. Türk kaynaklarında da yağmalardan sıklıkla bahsedilmektedir¹⁵⁰.

İsveç Konsolosu Alfred Van der Zee, 20 Mayıs tarihinde Amiral Bristol'a gönderdiği raporda İzmir ve çevresinde yerli Rumların hırsızlık ve adam öldürme olaylarına karıştığını, ayrıca çok sayıda Türk evine izinsiz bir şekilde girilerek yağmalandığını bildirdi. Van der Zee raporunda çok sayıda Müslüman kadın ve çocuğun cesetlerine rastlandığını da raporuna ekledi¹⁵¹.

Amiral Bristol 20 Mayıs'ta Amiral Benson'a gönderdiği telgrafta; İzmir'in Yunan kuvvetleri tarafından işgalinin ABD'nin uğrunda savaşa

¹⁴⁷ *American Documents...*, s.14.

¹⁴⁸ *A.g.e.*, ss.39-40.

¹⁴⁹ Çukurova, *a.g.m.*, s.468.

¹⁵⁰ Çetinkaya, *a.g.e.*, s.11. Turan, *a.g.e.*, s.77.

¹⁵¹ *American Documents...*, ss.43-46.

girdiği ilkelerle beraber Wilson İlkeleri'ne de aykırı olduğunu söyledi. Amiral Bristol İzmir vilayetinin 1,5 milyon Türk nüfusa sahip olduğunu ve Türk nüfusunun toplam nüfusun %83'ünü teşkil ettiğini belirtti¹⁵².

22 Mayıs tarihinde ABD Atina Elçisi Droppers Garret'in Paris'e gönderdiği telgrafta Amerikan Ticaret Vekili (American Trade Commissioner) Bay Mears'ın İstanbul ve İzmir'deki ticari koşullar üzerine yaptığı araştırmasından döndüğünü ve İzmir'in işgalini destekleyen Amerikalı, İngiliz ya da Fransız bir iş adamı, donanma ya da ordu mensubuyla dahi tanışmadığı sözleri yer aldı¹⁵³.

25 Mayıs tarihinde Amiral Bristol'a gönderdiği telgrafla Berry, ilk telgrafındaki bilgi boşluklarını doldurdu ve yeni bilgiler verdi. Adventure gemisi kaptanından edindiği yeni bilgileri aktaran Berry, Yunan mezalimi konusunda Mac Andrews and Forbes şirketinden Fred V. Green'in de benzer olaylara şahit olduğunu, Standard Oil temsilcisinin eşi H. C. Green'in de sokaklarda yaşanan kötü davranışlara şahit olduğunu söyledi. American Tobacco şirketi temsilcisinden İtalyanların gizli bir şekilde Türkleri, Yunanlara karşı ayaklanması konusunda cesaretlendirdiklerini ve muhtemelen silah ile cephane sağlayacakları istihbaratını aldığını, ancak bu bilginin doğruluğunu kanıtlayamayacağını, yine de verilen istihbaratta gerçeklik payı olduğuna inandığını belirtti. Berry raporunun sonunda birçok Türk'ün dükkanını kapattığını ve İzmir'den çok sayıda Türk'ün göç ettiği bilgisini de verdi¹⁵⁴.

1 Haziran tarihinde Amiral Bristol'a gönderdiği raporda Dayton, görgü tanıklarının ifadelerine de yer vererek İzmir'in işgali sırasında yaşanan olayların kıvılcımının Yunan ordusu tarafından çıkartıldığını belirtti. Dayton raporunda, ayrıca, yaşanan çatışmalara yerel Rum halkının da katıldığını ve birçok Türk sivilin süngülenerek öldürülmesine Arizona gemisinin subaylarının da tanıklık ettiğine yer verdi. Dayton, Türk evlerinin ve dükkânlarının yağmalandığını, bu hareketin Yunan ordusundan çok, yerel Rum halkı tarafından yapıldığını raporunda dile getirdi. Yaşanan olayların, İzmir International College Müdürü Alexander MacLachlan, Fred V. Green, İzmir'de yaşayan Amerikan vatandaşlarından F. Blacker ve J. K. Langden tarafından da doğrulandığının altını çizdi. Dayton işgal sırasında

¹⁵² A.g.e., ss.15-16.

¹⁵³ A.g.e., s.19.

¹⁵⁴ A.g.e., ss.48-50.

yaşanan karmaşa ve çatışmaların kaynağının Yunan otoritelerinin sorumluluğu olduğunu söyledi. Dayton, 13 Mayıs günü önerdiği plana atıfta bulunarak İtilaf Devletleri'nin gemilerindeki askerlerin karaya çıkarılarak, Yunan askerlerinin karaya çıkışından önce işgalin gerçekleşmesi ve sıkı yönetim ilan edilmesi sayesinde kan dökülmesinin önüne geçilebileceği sözlerini tekrarladı. Yunan ordusu ve Rumların yaptıklarının özetini veren Dayton, raporunun sonunda güçlü bir devletin Osmanlı Devleti'nin topraklarının tümü üzerinde mandaterlik alması gerektiğini düşündüğünü belirterek tamamladı¹⁵⁵. 9 Haziran tarihinde Arizona savaş gemisi İzmir Limanı'ndan ayrılarak İstanbul'a hareket etti ve İstanbul'da kısa bir süre durduktan sonra ABD'ye döndü¹⁵⁶.

28 Mayıs tarihinde İzmir'e gelerek görevine başlayan İzmir Amerikan Konsolosu George Horton'un¹⁵⁷, 19 Temmuz tarihli raporunda Türklerin hayvanlarını çalan, köylerine saldıran ve evlerine zarar veren Rum köylülerinden şikayetlerine raporunda yer verdi. Horton, yüksek komiser ve başkalarından duyduğu kadarıyla yerli Rumların bir kısmının Yunan su-baylarına, saklı silahlar ve hainlik konusunda çeşitli söylentiler anlatarak, Türk köylerinin aranmasına ve köylülere kötü muamele yapılmasında par-makları olduğunu belirtti. İşgal günü Buca'da Türklerin dövülüp

¹⁵⁵ A.g.e., ss.20-23.

¹⁵⁶ Beers, a.g.e., s.16.

¹⁵⁷ George Horton 11 Ekim 1859'da New York'ta doğdu. Michigan Üniversitesi'nde Klasik Bilimler (Antik Yunan ve Roma dönemlerindeki eski Yunanca ve Latince eserleri inceleyen filoloji dalı) eğitimi alarak 1878 yılında mezun oldu. Horton 1893 yılında Atina'daki Amerikan Konsolosluğuna atandı ve 1898 yılına kadar Atina'da kaldı. Horton evinde Yunan eşi ile Yunanca konuşmakta ve Yunan mutfağından yemekler yemekteydiler. Horton, Atina'daki görev sürecinde birçok Yunanca politik konuşma da yaptı. 1899-1901 yılları arasında Times Herald gazetesinde editörlük görevinde bulunan Horton, 1901 yılında eşinden ayrıldı. 1901-1903 yıllarında da Chicago American gazetesinde görev aldı. 1905 yılında Amerikan Başkanı Roosevelt tarafından Horton, Atina'da başkonsolos olarak görevlendirildi. Horton görevinde 1910 yılına kadar kaldı. Horton 1910-1911 yılları arasında Selanik'te başkonsolosluk görevinde bulundu. 1911 yılında İzmir'e başkonsolos olarak atandı ve Mayıs 1917'e kadar İzmir'de kaldı. Bkz. Brian Coleman, "George Horton: The Literary Diplomat", *Byzantine and Modern Greek Studies*, Vol.30, No.1, 2006, ss.81-83. Horton'un hayatı ve yazdığı eserler incelendiğinde kendisinin büyük bir Yunan hayranı olduğu görülmektedir. Horton'un Türklere bakış açısını en net şekilde gösteren eseri için bkz. George Horton, *The Blight of Asia: An Account of The Systematic Extermination of Christian Populations by Mohammedans and of The Culpability of Certain Great Powers: With a True Story of The Burning of Smyrna*, The Bobbs-Merrill Company, Indianapolis, 1926.

soyulduklarını raporunda anlatan Horton, kaçan Türklere ateş eden 12 yaşında çocuklar da olduğunu belirtti¹⁵⁸. Horton yazdığı raporların birçoğunda tarafsız kalamayarak Yunan tarafının yaptıklarını hafifletmeye ya da aklamaya çalışmasına rağmen 19 Temmuz tarihli raporunda da görüldüğü gibi satır aralarında da olsa Yunan mezalimi konusunda tamamen sessiz kalamadı..

İzmir'in işgaliyle beraber İzmir konusu Amerikan basını tarafından yakından takip edilen konulardan birisi haline geldi. 16 Mayıs itibariyle Amerikan basınında İzmir'in işgali konusunda haberler yer almaya başladı. The Evening World gazetesi "*Smyrna Occupied By Greeks With Allied Consent*"¹⁵⁹ başlığını kullanarak İzmir'in işgalinin İtilaf Devletleri'nin (Amerika da dahil) rızasının alınmasına atıfta bulundu. Atina kaynaklı bu haberde Yunan kuvvetlerinin İzmir'e çıkarma yaptıkları bilgisi verilmekle beraber haberde modern Yunan tarihindeki en önemli anlardan birisinin yaşandığı ve Yunanistan'ın beş yüzyıllık hayalinin gerçek olduğu anlatılmaktadır. Haberin devamında Yunan Donanması'nda ABD'nin Yunanistan'a 1914 yılında sattığı savaş gemisi 'Idaho' Yunan Donanması'ndaki ismiyle 'Kilkis' gemisinin de olduğu bilgisini paylaştı. İzmir'de beş Amerikan gemisinin olduğunun da altı çizildi¹⁶⁰. The Oklahoma City Times gazetesi Yunan işgalinin bilgisini vermekle beraber İzmir'de 16 savaş gemisinin bulunduğu ve bunların 5 tanesinin Amerikan gemisi olduğu üzerinde durdu¹⁶¹. The Washington Herald gazetesinin de odak noktasında İzmir'deki Amerikan gemileri vardı¹⁶².

The Washington Herald gazetesinin 17 Mayıs tarihli haberinde Yunan işgalinin coşkuyla karşılandığı ve gazetenin kullandığı alt başlık ile Yunanistan'ın beş yüzyıllık hayalinin gerçekleştiğine vurgu yapıldı¹⁶³. New York Tribune gazetesi "*Allied Warships Occupy Smyrna*"¹⁶⁴ başlıklı haberinde

¹⁵⁸ Orhan Duru, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2020, ss.15-19.

¹⁵⁹ The Evening World, *Smyrna Occupied By Greeks With Allied Consent*, 16 May 1919 (Final Edition).

¹⁶⁰ The Evening World, *Smyrna Occupied By Greeks With Allied Consent*, 16 May 1919 (Final Edition).

¹⁶¹ The Oklahoma City Times, *Turk Port Seized By Ally Force*, 16 May 1919 (Late Street Edition).

¹⁶² The Washington Herald, *U.S. Ships At Smyrna*, 16 May 1919.

¹⁶³ The Washington Herald, *Greeks Occupy Asiatic Coast to Quiet Turks*, 17 May 1919.

¹⁶⁴ New York Tribune, *Allied Warships Occupy Smyrna*, 17 May 1919.

"*American, British, Greek and French Forces Now Control The City*"¹⁶⁵ alt başlığını da kullanarak İzmir'in işgalinin salt Yunan çıkarması değil, müttefiklerin ortak harekâtı olduğu mesajı verildi¹⁶⁶. New York Tribune gazetesinde ayrıca, İzmir şehrinin tarihine yer verdiği makalesinde İzmir'in dünyanın en eski şehirlerinden biri olduğunu ve Yunanlar tarafından M.Ö. 9. yüzyılda kurulduğunu belirtti. İzmir'in Türkler tarafından M.S. 1084'te fethedildiği yazılarak Türklerin İzmir'de işgalci olduğu izlenimi verildi. Makale de İzmir'in nüfusunun 250.000 ve çoğunluğun Rum olduğu bilgisi de yer aldı¹⁶⁷. ABD basında yer alan bu tarz haberler ve makalelerin altında Amerikan kamuoyunun Yunan politikalarının haklılığına inandırılması ve verilen desteğin artırılması yatmaktaydı.

The Sun gazetesinin ilk sayfasında yer verdiği Paris kaynaklı haberiinde İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin bölgede Yunan mandaterliği konusunda Yunan yetkililer ile iletişimde oldukları, ancak İtalya'nın tavrının nasıl olacağını tam bilinmediği anlatılmaktadır. İtalyan birliklerinin Antalya'ya asker çıkarmalarının Osmanlı Devleti'nin topraklarında çıkarlarını koruma yolunda oldukları izlenimi verdiklerini belirten haberin sonunda, Paris Konferansı'ndan alınan bilgilere göre Yunan kuvvetlerini taşıyan gemilerin İzmir'e gitmek üzere yola çıktıkları bilgisi de verildi¹⁶⁸. Washington Post gazetesinde Yunanistan'ın İzmir ve çevresinde mandater bir yönetim kuracağı ve bu konuda İtilaf Devletleri'nin anlaştıkları haberde yer aldı. Haberdeki dikkat çekici diğer bir konu ise barış antlaşmasının gerekirse zorla kabul ettirilmesi ve Türklerin Avrupa'dan çıkarılmaları oldu¹⁶⁹. New York Tribune gazetesinin 18 Mayıs tarihli haberinde İzmir'in işgal edilmesiyle mandaterliklerin kurulacağı ve yaşanan bu durumun Osmanlı İmparatorluğu'nun sonunu getirdiği, Osmanlı Sultanının Bursa çevresinde küçük bir alanda yaşayacağı bilgisi verildi. Haberde Fransız gazetelerinin Amerika'nın İstanbul'un mandaterliğini alacağı, ancak ABD yönetiminin konu hakkında son kararı vermedikleri bilgisi paylaşıldı¹⁷⁰.

New York Tribune, gazetesinin 19 Mayıs tarihli haberinde İzmir işgali sırasında 300 Türk ve 100 Yunan'ın öldüğü bilgisini verdi. Yunanlar ve

¹⁶⁵ New York Tribune, Allied Warships Occupy Smyrna, 17 May 1919.

¹⁶⁶ New York Tribune, Allied Warships Occupy Smyrna, 17 May 1919.

¹⁶⁷ New York Tribune, Smyrna Among Oldest Cities In The World, 17 May 1919.

¹⁶⁸ The Sun, Smyrna Is Held In Allies' Grip, 17 May 1919.

¹⁶⁹ Sezen Karabulut, "Amerikan Basınında İzmir Şehrinin Yunanistan Tarafından İşgali", *Belgi Dergisi*, C.2, S.11, 2016, s.6.

¹⁷⁰ New York Tribune, Brusa To Be A New Capital of Turkey, 18 May 1919.

Türkler arasındaki çatışmaların devam ettiğini de belirtti¹⁷¹. The Washington Times gazetesinde de 300 Türk ve 100 Yunan'ın öldüğü bilgisi yer aldı. Gazetede ayrıca Osmanlı Devleti Vezir-i Azamı'nın istifa ettiği bilgisine de yer verildi¹⁷². İşgalin ardından direniş hareketlerinin doğmasıyla basında askeri gelişmelere de yer ayrıldı. Türklerin işgale karşı direnişlerine dair haberler Amerikan basınında görülmeye başladı¹⁷³. The Washington Times ve The Washington Herald gazetelerinin haberlerinde ise Arizona savaş gemisinin kıyaya çıkarma yaparak Amerikan deniz piyadelerinin, Amerikan konsolosluğu ve İzmir'deki Amerikan çıkarlarını koruma amacıyla görevlendirildikleri bildirildi¹⁷⁴.

Yunan ordusunun İzmir'i işgal etmesinin ardından İzmir çevresinde İtalyan işgalleri meydana geldi. Nitekim 23 ve 27 Mayıs tarihli haberlerde, İtalyan Kuvvetleri'nin Söke'yi işgal etmeleri ve işgalin yarattığı siyasi çatışmalar önemli bir yer kapladı. The Sun gazetesinin haberinde Wilson'ın her zamanki diplomatik resmiyeti bir kenara bırakarak Orlando'ya İtalyan çıkarmalarının gerekçelerinin ne olduğu sorusu soruldu. New York Tribune gazetesi 23 Mayıs tarihli sayısında "*Scene In Council Between Wilson and Orlando; President Asks Him Why Italy Invaded Turkey*"¹⁷⁵ manşetini kullandı. Wilson'un Orlando'ya Türkiye'yi neden işgal ettiğini sorduğu manşette New York Tribune gazetesi üstü örtülü olarak Wilson'un Orlando'dan otorite olarak daha üstte olduğu ve ona hesap sorabildiği alt metnini okuyucularına verdi. "*Dispute Over Greek Mandate*"¹⁷⁶ başlıklı haberinde İtalyan işgali konusunda detaylı bilgiler okuyucular ile paylaşıldı¹⁷⁷. Tek taraflı haberler Haziran ve Temmuz ayları boyunca devam etti.

Ağustos ayı itibariyle Amerikan basınında Yunan mezalimini anlatan haberler de yer almaya başladı. 10 Ağustos tarihli Washington Post gazetesinde Associated Press haber ajansı tarafından aktarılan haberde ajansın Doğu dünyası uzmanı Marmaduke Pickthall, kendisine gönderilen bir mektubu yayımladı. Mektubun yazarı Pickthall tarafından güvenilir bir

¹⁷¹ New York Tribune, 400 Killed In Smyrna As Greeks Fight Turks, 19 May 1919.

¹⁷² The Washington Times, 300 Turks Slain In Rioting In Smyrna, 19 May 1919 (Final Edition).

¹⁷³ Karabulut, *a.g.m.*, s.7.

¹⁷⁴ The Washington Times, U.S. Marines Guard Smyrna Consulate, 23 May 1919 (Final Edition). The Washington Herald, Marines Guarding Smyrna Consulate, 24 May 1919.

¹⁷⁵ New York Tribune, Dispute Over Greek Mandate, 23 May 1919.

¹⁷⁶ New York Tribune, Dispute Over Greek Mandate, 23 May 1919.

¹⁷⁷ The Sun, Explanation Is Asked of Italy, 23 May 1919. New York Tribune, Dispute Over Greek Mandate, 23 May 1919. New York Tribune, Italy Pushed Troops Ahead In Asia Minor, 27 May 1919.

muhabir olduğunu söylemesine rağmen kimliğini gizli tutmayı seçti. Mektupta anlatıldığına göre İzmir'i işgal etmek için şehre ayak basan Yunan ordusunun Türkleri öldürdüğü ve onları yağmaladıkları yer aldı. Muhabirin anlatısına göre: *"İzmir Valisi iskele boyunca sürüklendi ve Yunan bandıralı bir gemiye bindirildi. Eşi yaralıydı ve evi yağmalandı. Türk generallerden birinin yüzü süngülendi ve bir Yunan büyükbaş hayvan gemisinin hayvanlarla dolu ambarına atıldı. Türk Kolordusunun uzman doktoru öldürüldü ve cesedi darp edildi. Yüzük takan Türk erkek ve kadınların parmakları toptan kesildi. Evler yağmalandı ve kadınların ziynetleri çalındı"*¹⁷⁸. Mektubun devamında muhabir yerel Rumların da cinayet ve yağmalama işlerinde Yunan ordusu ile hareket ettiklerini, yaşananlar karşısında ise İtilaf Donanması'nın bu davranışlara göz yumduğunun altını çizdi¹⁷⁹. The New York Times'da 19 Ağustos'ta yayınlanan haberde kendilerine ulaşan bir mektuptan bahsetti. İsmi açıklanmayan bir eğitimci tarafından kaleme alınan mektupta Türklerin Yunan ordusu ve yerli Rum halkı tarafından öldürdükleri anlatıldı. Mektupta *"Bazı Yunan askerleri öldü, ama Türklerin kıyımı çok daha ciddiye"* sözü yer almaktadır¹⁸⁰. Yazar öldürülen Türklerin sayısının bilinmesinin oldukça güç olduğunu ve birçok Amerikan askerinin işlenen cinayetleri ve denize atılan bedenleri gördüklerini iddia etti¹⁸¹. Türk kaynaklarında da Amerikan askerlerinin yaşananlara şahit oldukları ve çoğunlukla sessiz kaldıkları yer almaktadır¹⁸².

4. İzmir'deki Yunan İşgalini Soruşturma Komisyonunun Kurulması ve İşgal Hakkındaki Raporu

Paris Barış Konferansınının 18 Temmuz tarihli oturumunda Clemenceau'nun Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi'nin mektubunda yer alan noktalar üzerinde durması İzmir'in işgali sırasında yaşananların ve Yunan askerlerine yöneltilen suçlamaların araştırılması amacıyla bir komisyonun kurulması konusunu gündeme taşıdı¹⁸³. İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour konunun Avam Kamarası'nda tartışıldığını ve bu konuda araştırmalar yapıldığını anlattı. M. Tittoni Türkler ile Yunanların arasındaki savaşa son

¹⁷⁸ Karabulut, *a.g.m.*, s.9.

¹⁷⁹ *A.g.m.*, ss.9-10.

¹⁸⁰ *A.g.m.*, ss.10.

¹⁸¹ *A.g.m.*, ss.9-10.

¹⁸² Çukurova, *a.g.m.*, s.467.

¹⁸³ Evans, *a.g.e.*, s.181. Köse, *a.g.e.*, s.124. Buzanski, *a.g.m.*, s.328.

verilmesi gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Clemenceau konunun araştırılması amacıyla İzmir'e bir komisyon gönderilmesini önerdi. Clemenceau diğer ülkelerin herhangi birisini göndermemesi halinde kendilerinin İzmir'e görevli göndereceklerini açıkladı¹⁸⁴. Amerikan delegesi Henry White prensip olarak komisyon fikrini kabul ettiğini, ancak komisyonda bir Amerikan üyesinin bulunması konusunda Washington'a danışması gerektiğini belirtti¹⁸⁵. Komisyon konusu öğleden sonraki oturumda çözülmek üzere ertelendi. Öğleden sonraki oturumda alınan karar doğrultusunda Anadolu'ya İngiliz, Fransız ve İtalyan delegelerinden oluşacak bir komisyon gönderilmesine karar verildi. Venizelos komisyonda bir Yunan görevli olmasını teklif etmiş olsa da teklifi kabul edilmedi. Bu süreçte Amerikan Dışişleri, İzmir'e gönderilecek komisyonda Amerika'nın temsili konusu üzerinde tartıştı ve komisyonda Amerikalı üye olması gerektiğine karar verdi¹⁸⁶.

21 Temmuz 1919 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda komisyonun 14 subay ve 1 sivil üyeden oluşmasına karar verildi. Komisyonda ABD'yi temsil etme görevi Amiral Bristol'a verildi¹⁸⁷. Ayrıca Teğmen Dunn, Teğmen Stewart ve Caessbrough da komisyonda tercüman olarak yer aldı¹⁸⁸.

İzmir ve Komşu Bölgelerin Yunan Tarafından İşgali Hakkında Müttefikler Arası Soruşturma Komisyonu (Interallied Commission of Inquiry On The Greek Occupation of Smyrna and Adjacent Districts), çalışmalarına 12 Ağustos tarihinde İstanbul'daki İtalyan Büyükelçiliği'nde başladı. 12 Ağustos'ta yapılan toplantıda komisyon başkanlığının sırayla yapılması oy birliği ile kabul edildi. İstanbul'da altı toplantı gerçekleştirildikten sonra İzmir'e giden komisyon üyeleri 23 Ağustos'ta İzmir'deki ilk toplantısını yaptı. İzmir'de on iki toplantı yapan komisyon 6 Eylül'de İzmir'den ayrılarak İzmir çevresinde araştırmalar yapıp toplantılar düzenlediler. 12 Eylül'de tekrar İzmir'e dönen komisyon üyeleri 26 Eylül'e kadar dokuz toplantı daha gerçekleştirdi. Soruşturma komisyonunun İzmir çevresinde yaptıkları araştırma Amerikan basınında da yer aldı. Grand Forks Herald ve The Rock Island Argus gazetelerinin haberlerinde soruşturma komisyonunun İzmir'de yaşananlarla ilgili kanıt topladıklarını ve komisyonda ABD'yi

¹⁸⁴ Köse, *a.g.e.*, s.124.

¹⁸⁵ Evans, *a.g.e.*, s.181.

¹⁸⁶ Erhan, *Greek Occupation of İzmir...*, ss.26-27. Köse, *a.g.e.*, ss.124-125. Evans, *a.g.e.*, s.181. Buzanski, *a.g.m.*, s.328.

¹⁸⁷ New York Tribune, Bristol To Represent U.S. On Smyrna Mission, 15 August 1919.

¹⁸⁸ Erhan, *a.g.e.*, ss.28-29. Köse, *a.g.e.*, s.125.

Amiral Bristol'ın temsil ettiği bilgileri yer aldı. Haberlerde İzmir dışında Yunan Kuvvetleri ile Türkler arasındaki gerilla savaşının devam ettiği bilgisini de vermektedir¹⁸⁹. The Sun gazetesi haberinde soruşturma komisyonunun bilgi toplamaya devam ettiği, ABD'nin Amiral Bristol tarafından temsil edildiği ve gerilla savaşının devam ettiği bilgilerini verdikten sonra Yunan kuvvetlerinin sayısının 80.000, Türk kuvvetlerinin sayısının ise 10.000 olduğunu belirtti. Haberin devamında İtalya'nın Yunan kuvvetlerinin İzmir'den çekilmesi konusunda heyecanlı oldukları bilgisi yer aldı. İzmir'den ayrılan mültecilere Amerikan Yardım Komisyonu (American Relief Commission) tarafından yardım yapıldığının da altı çizildi¹⁹⁰. Komisyon son toplantısını 15 Ekim tarihinde İstanbul'da yaparak çalışmalarını tamamladı. Soruşturma komisyonu toplamda 46 toplantı yaptı ve bu süreçte İzmir ile çevresinde toplumun farklı kesimleri ve milletlerinden 175 tanık dinledi¹⁹¹.

Komisyonun hazırladığı rapor oybirliğiyle kabul edildi ve dört delegenin hepsinin imzasını aldı. Raporun bir kopyası Paris'e gönderildi. Her delege raporun bir kopyasını da kendi hükümetlerine gönderdi¹⁹². Komisyon raporunu 14 Ekim tarihinde, Paris'te Konferans Başkanı Clemenceau'ya sundu. Rapor 8 Kasım oturumunda incelendi. Komisyon raporunda İzmir'in işgaline neden olarak gösterilen Hristiyanların öldürüleceği haberlerinin temelsiz olduğunu meydana çıkardı. Türk jandarmaları tarafından yazıldığı iddia edilen katliam emirlerinin propaganda oldukları belirtildi. Raporda ilk çatışmaların Konak'ta olduğu, Rumların Türkleri 'Zito Venizelos' diyerek bağırması için zorladıklarını, bağırmayanların dövüldüğü, hatta öldürüldüğü raporda yer alan detaylar arasındadır. 16 Mayıs'ta çocuklar da dahil 2.500 Türk'ün tutuklandığı, tutukluların işkence gördüğü, soyuldukları ve günlerce göz altında tutuldukları bilgisi verildi. Raporda, ayrıca Yunan işgalinin duyulmasının ardından İzmir ve çevresindeki köylerde Rumların, Türk evlerini yağmaladıkları bilgisini de bulunmaktadır. İşgal esnasında 300-400 arası Türk'ün öldüğü raporda yer

¹⁸⁹ Grand Forks Herald, Evidence Still Being Taken On Smyrna Situation, 12 September 1919. The Rock Island Argus, Allies Getting Facts In Smyrna, 12 September 1919.

¹⁹⁰ The Sun, Amerikan Mission Seeks Turk Facts, 12 September 1919.

¹⁹¹ *Papers Relating to The Foreign Relations of The United States, The Paris Peace Conference 1919, Vol. IX, United States Government Printing Office, Washington, 1946, "Notes of A Meeting of The Heads of Delegations of The Five Great Powers Held In M. Pichon's Room, Quai d'Orsay, Paris, On Saturday, November 8, 1919, At 10:30 a.m.", Document 3.*

¹⁹² Buzanski, *a.g.m.*, ss.339-340.

alırken raporda İzmir'in işgalini haklı gösterecek bir durumun yaşanmadığının altı çizildi¹⁹³. Yunanistan'a göre İzmir ve çevresindeki nüfusun çoğunluğu Rum'du. Bu iddia soruşturma komisyonu tarafından reddedildi¹⁹⁴. The Sun ve The Sunday Star gazetelerinin 9 Kasım tarihli haberlerinde Venizelos'un İzmir'in işgali sırasında yaşananlar konusunda Yunan ordusunu savunduğu, savunmanın soruşturma komisyonunun raporunda Yunanistan'ın eleştirilmesi üzerine yapıldığı açıklandı. Haberlerin devamında Venizelos soruşturma komisyonunun raporunda yer alan Türklerin öldürüldükleri bilgisinin doğru olmadığını ve komisyonda Yunanistan'ın temsil edilmediğini söylediği demecine yer verildi¹⁹⁵.

Amerikan delegeleri tarafından hazırlanan *'What Really Happened At Paris'* isimli eserde, 15-16 Mayıs tarihlerinde Yunan kuvvetleri tarafından öldürülen Türk sayısını 400-800 olarak vermektedir. Sonraki iki hafta içerisinde Türklerin öldürülmesinin, Yunan kuvvetlerinin ilerlemesiyle kırsal yerlere de yayıldığını, Savaş Konseyi ve Dörtler Konseyi'nin İzmir'in işgali kararıyla erkek, kadın ve çocuk 2.000'den fazla Türk'ün gereksiz yere ölümüne neden olduğunu belirttiler¹⁹⁶. MacLachlan İzmir'in işgali sırasında yaşananlara tanık olmuş ve gözlemlerini anılarında anlatır. MacLachlan anılarında yer verdiği Yunan mezalimi ile ilgili bilgilerin soruşturma komisyonunun hazırladığı raporla uyduğu görülmektedir. MacLachlan büyük güçlerden bir temsilcinin isteği üzerine verdiği demeçte işgal akşamı ölen Türk sayısının tahmini 500 kişi olduğunu söylemektedir. İşgal akşamı değil de bir hafta sonra demeç vermesi halinde ise işgal günü ölen Türk sayısının 800-1000 arasında olabileceğini anılarında belirtir¹⁹⁷. Amerikan vatandaşı John Manola'nın, Lansing'e gönderdiği yazıda işgal günü en az 200 Türk'ün öldürüldüğü bilgisi yer aldı¹⁹⁸. Türk kaynakları ise işgalin ilk 48 saat içinde öldürülen Türk sayısını 2.000 üzerinde olduğunu vermektedir¹⁹⁹.

¹⁹³ Köse, *a.g.e.*, ss.126-127. Buzanski, *a.g.m.*, s.332.

¹⁹⁴ Buzanski, *a.g.m.*, s.336.

¹⁹⁵ The Sun, Venizelos Defends Actions In Smyrna, 9 November 1919. The Sunday Star, Premier Defends Greece, 9 November 1919.

¹⁹⁶ House, *a.g.e.*, s.195.

¹⁹⁷ MacLachlan, *a.g.e.*, ss.76-78.

¹⁹⁸ *American Documents...*, s.55.

¹⁹⁹ Genelkurmay Başkanlığı, *a.g.e.*, s.44.

Amerikan delegesi komisyonun hazırladığı rapor ile ilgili “Venizelos yönetiminin ağır ve zarar verici iddianamesi”²⁰⁰ yorumunda bulundu. Soruşturma komisyonun hazırladığı rapordaki öneriler göz ardı edildi ve konferansta Yunan mezalimini engelleyecek herhangi bir karar alınmadı. Lloyd George, Yüksek Kurul’daki (Supreme Council) meslektaşlarını soruşturma komisyonunun hazırladığı İzmir’in işgali hakkındaki raporunun yayınlanmaması konusunda ikna etti. Avam Kamarası’nda (House of Commons) rapor birkaç kez gündeme gelmesine rağmen Lloyd George ya da Lloyd George’un sözcüsü, raporun adil olmadığını, çünkü komisyonda Yunanistan’ın temsil edilmediğini belirtmekle yetindi²⁰¹. Rapor yayımlanmayarak Türk ve dünya kamuoyundan saklandı²⁰². Amiral Bristol, Lloyd George’un bu tavrını eleştirdi. Anılarında soruşturma komisyonunun görevini dürüstlikle yürüttüğünü, ancak Lloyd George’un raporun yayımlanmaması için uydurduğu mazeretleri basiretsizlik olarak tanımlamış ve Lloyd George’un bu şekilde davranmasının gerçeklerin açığa çıkmasını istememesinin sonucu olduğunu belirtir²⁰³.

Sonuç

ABD ve Osmanlı Devleti ilişkileri, I. Dünya Savaşı’na kadar ekonomik ve misyonerlik faaliyetleri konularında daha ön planda kalsa da ABD’nin I. Dünya Savaşı’na katılmasının ardından Osmanlı Devleti’yle ilgili konularda daha ilgili olmaya başladı. Wilson, Paris Barış Konferansı’nun

²⁰⁰ Buzanski, *a.g.m.*, ss.341-342.

²⁰¹ Çağrı Erhan eserinde soruşturma raporunun yayımlanmamasının Yunanlara cesaret vererek yaptıkları mezalimin şiddetini arttırmalarına neden olduğunu belirtmiştir. Bkz. Erhan, *Greek Occupation of İzmir...*, s.142.

²⁰² Ahmed Emin anılarında Yunan mezaliminin araştırılması amacıyla bir komisyon kurulduğunu ve komisyonun da yaptığı araştırmalar sonucunda bir rapor hazırladığını yazmıştır. Bu raporun İngiliz ve Yunan baskıları nedeniyle yayımlanamadığını, Paris’te çıkan *Eclair* gazetesinin rapora yer verdiğini belirtmiştir. Ahmed Emin bir Fransız dostunun kendisine *Eclair* gazetesinin komisyon raporunun yayımlandığı sayısını verdiğini ve kendisinde raporu tercüme ederek Vakit gazetesinin 13 Ekim tarihli nüshasında yer verdiğini söylemiştir. Bkz. Ahmed Emin Yalman, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 2*. Kitap, (Yayına Hazırlayan: Erol Şadi Erdinc), Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997, s.454. Buzanski makalesinde Ahmed Emin’in “*Turkey in The World War*” isimli eserine atıfta bulunarak komisyon raporunun Paris’te çıkan *Eclair* gazetesinde Ekim 1919’da yayımlandığını aktarmıştır. Buzanski, Donald E. Webster’in *The Turkey of Atatürk: Social Process in The Turkish Reformation* isimli eserine de atıfta bulunarak raporun bir Paris gazetesinde yer aldığını belirtmiştir. Bkz. Buzanski, *a.g.m.*, ss.341-342. *Current History* dergisinde *The Problem of Turkey* başlıklı makalede komisyonun raporunun oldukça kısa bir özeti yer almıştır. Bkz. “The Problem of Turkey”, *The New York Times Current History*, Vol.XI, No.2, February 1920, ss.272-273.

²⁰³ Özkan, *a.g.m.*, ss.145-146. Buzanski, *a.g.m.*, s.342.

başlarındaki Türk aleyhtarı tavrını konferans boyunca sürdürdü. İzmir'in işgali konusunda, danışmanlarının kendisine sundukları raporlar ve istatistiklere rağmen, Yunanistan'ın İzmir ve çevresindeki talepleri konusunda haklı olduğuna inandı. Yunan işgaline onay verilmesi sürecinde önemli bir rol oynayan Wilson, Yunan kuvvetlerinin karaya çıkmasını öneren ilk kişi oldu. Wilson, izlediği bu politikalar doğrultusunda kendi 14 maddesini hiçe saymış, aynı zamanda gizli antlaşmalara karşı olduğunu her mecrada dile getirirken, İzmir'in işgalini konferansta İtalyanların bulunmadığı bir sırada, gizli bir şekilde ele alarak yine kendi prensiplerini çığnemiştir.

ABD, İzmir'in Yunan ordusu tarafından işgali sırasında, İzmir'de savaş gemisinin olmasından ve karaya asker çıkarmasından dolayı diğer İtilaf Devletleri'yle beraber başrolde yer aldı. ABD üst düzey yetkililerinden ve sivil halktan gelen çeşitli raporlar incelendiğinde, Yunan mezaliminin boyutu gözler önüne serilmektedir. Yunan ordusunun ve Yunan ordusundan güç alan yerel Rum halkının, Türk halkına yapmış olduklarını, ABD ve diğer İtilaf Devletleri görmelerine rağmen bu mezalime sessiz kalmayı tercih etmiş veya tepki göstermekten kaçınmışlardır. İzmir'in işgali sonrasında yaşanan olayların araştırılması amacıyla kurulan komisyonda ABD temsilcisi de yer aldı. Komisyonun yaptığı çalışmalar işgal sürecindeki Türk ve yabancı raporlarını doğrulamakla beraber, Yunan ordusunun ve Rum halkının İzmir'de yapmış olduklarının da detaylarını ortaya çıkardı. Araştırma komisyonunda ABD'nin de temsilcisi olmasına rağmen, ABD soruşturma komisyonunun raporuna sessiz kalarak herhangi bir adım atmadı.

Amerikan basınında İzmir'in işgali öncesi dönemde yer alan haberler incelendiğinde Yunanistan'ın çıkarlarına yönelik haberlerin daha fazla olduğu görülmektedir. Bu duruma İzmir'in işgali sonrasındaki haberlerde de rastlanılmaktadır. Bunun sebebi; ABD'deki Yunan sempatisinin yanında, Amerikan basınında yer alan haberlerin kaynaklarının büyük çoğunluğunun İtilaf Devletleri ya da doğrudan Yunan kaynaklarından alınmış olmasıdır. Bu haberler Yunan tarafının iyi, Türk tarafının ise kötü olarak gösterilmesine neden oldu. Ayrıca yaşanan Yunan mezalimi ile ilgili haberler, bu dönemde Amerikan basınında yer bulamadı. İşgal sürecinde bilgi akışının tek yönlü olması nedeniyle yaşananlar, Yunan ya da İtilaf Devletleri'nin bakış açısından anlatılmasına neden oldu. İzmir'in işgalinden aylar

sonra ortaya çıkan tanık ifadeleri sayesinde, işgal sırasında mağdur olanların Türkler olduğunu ortaya koyan az sayıdaki yazılar da Amerikan basınında yer alabildi.

KAYNAKÇA

Arşiv

Public Record Office [Kamu Kayıtları Ofisi], (PRO), (İngiltere)

Resmi Yayınlar

BEERS, Henry F., *U.S. Naval Detachment In Turkish Waters 1919-1924*, Report No.2, Office of Records Administration, Administrative Office, Navy Department, 1943.

Genelkurmay Başkanlığı, *Türk İstiklal Harbi II. Cilt Batı Cephesi 1 nci Kısım*, Genelkurmay Basım Evi, Ankara, 1994.

Naval Documents Related to The United States Wars With The Barbary Powers Vol.I, United States Government Printing Office, Washington, 1939.

Papers Relating to The Foreign Relations of The United States, 1917, Supplement 1, The World War, United States Government Printing Office, Washington, 1931.

Papers Relating to The Foreign Relations of The United States, 1918, Supplement 1, The World War, Volume I, United States Government Printing Office, Washington, 1933.

Papers Relating to The Foreign Relations of The United States, The Paris Peace Conference 1919, Vol.III, United States Government Printing Office, Washington, 1943.

Papers Relating to The Foreign Relations of The United States, The Paris Peace Conference 1919, Vol.IX, United States Government Printing Office, Washington, 1946.

Treaties, Conventions, International Acts, Protocols and Agreements Between The United States of America and Other Powers 1776-1909 Part II Vol.II, Greenwood Press Publishers, New York, 1968.

Sürelî Yayınlar

Evening Capital News

Gazette of The United States & Daily Advertiser

Grand Forks Herald

Harrisburg Telegraph

New York Daily Tribune

New York Tribune

The Alaska Daily Empire

The Arizona Republican

The Daily Missoulian

The Evansville Journal
The Evening Herald
The Evening Star
The Evening World
The Lakeland Evening Telegram
The National Intelligencer and Washington Advertiser
The New York Herald
The News Scimitar
The Oklahoma City Times
The Rock Island Argus
The Seattle Star
The South Bend News Times
The Sun
The Sunday Star
The Virginia Argus
The Washington Herald
The Washington Times

Kitaplar

- American Documents on Greek Occupation of Anatolia*, (der. Çağrı Erhan), Center of Strategic Research (SAM Papers No. 7/99), Ankara, 1999.
- DEARBORN, H. A. S., *A Memoir On The Commerce and Navigation of The Black Sea, and The Trade and Maritime Geography of Turkey and Egypt Vol.II*, Wells and Lilly, Boston, 1819.
- DEARBORN, H. A. S., *The Life of William Bainbridge Esq. of The United States Navy*, Princeton University Press, Princeton, 1931.
- DURU, Orhan, *Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2020.
- ERHAN, Çağrı, *Greek Occupation of İzmir and Adjoining Territories Report of The Inter-Allied Commission of Inquiry (May-September 1919)*, Ministry of Foreign Affairs Center for Strategic Research, Ankara, 1999.
- ERHAN, Çağrı, *Türk Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*, İmge Kitabevi, Ankara, 2001.
- EVANS, Laurence, *United States Policy and The Partition of Turkey 1914-1924*, The John Hopkins Press, Baltimore, 1965.
- FIELD, James A., *America and The Mediterranean World 1776-1882*, Princeton University Press, Princeton, 1969.

- GEORGE, David Lloyd, *The Truth About The Peace Treaties Vol.II*, Victor Gollancz Ltd, London, 1938.
- HANNIGAN, Robert E., *The Great War and American Foreign Policy*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2017.
- HARRIS, Thomas, *The Life and Services of Commodore William Bainbridge United States Navy*, Carey Lea & Blanchard, Philadelphia, 1837.
- HELMREICH, Paul C., *From Paris to Sevres The Partition of The Ottoman Empire at The Peace Conference of 1919-1920*, Ohio State University Press, Columbus, 1974.
- HORTON, George, *The Blight of Asia: An Account of The Systematic Extermination of Christian Populations by Mohammedans and of The Culpability of Certain Great Powers: With a True Story of The Burning of Smyrna*, The Bobbs-Merrill Company, Indianapolis, 1926.
- KÖSE, İsmail, *Türk-Amerikan İlişkilerinin Şekillenmesinde Amiral Mark L. Bristol'un Rolü (1919-1927)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2016.
- KURAT, Akdes Nimet, *Türk-Amerikan Münasebetlerine Kısa Bir Bakış (1800-1959)*, Doğu Ltd. Şirketi Matbaası, Ankara, 1959.
- LANSING, Robert, *The Big Four and Others of The Peace Conference*, Hutchinson & Co., London, 1922.
- MACLACHLAN, Alexander, *A Potpourri of Sidelights and Shadows From Turkey*, Kingston, 1938.
- MACMILLAN, Margaret, *Barış Yapanlar*, (çev. Belkıs Çorakçı Dışbudak), Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2015.
- NEVINS, Allan, COMMAGER, Henry Steele, *ABD Tarihi*, (çev. Halil İnalçık), Doğu Batı Yay., Ankara, 2021.
- The Public Papers of Woodrow Wilson War and Peace Presidential Messages, Addresses, and Public Papers (1917-1924) Vol.I*, (ed. Ray Stannard Baker and William E. Dodd), Harper & Brothers Publishers, New York, 1970.
- TURAN, Mustafa, *Yunan Mezalimi (İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1999.
- What Really Happened At Paris The Story of The Peace Conference 1918-1919*, (ed. Edward Mandell House and Charles Seymour), Charles Scribner's Sons, New York, 1921.
- YALMAN, Ahmed Emin, *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 2. Kitap*, (Yayına Hazırlayan: Erol Şadi Erdinç), Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1997.

Makaleler ve Bildiriler

- BUZANSKI, Peter M., "The Interallied Investigation of The Greek Invasion of Smyrna, 1919", *The Historian*, Vol.25, Issue.3, 1963, ss.325-343.
- COLEMAN, Brian, "George Horton: The Literary Diplomat", *Byzantine and Modern Greek Studies*, Vol.30, No.1, 2006, ss.81-93.

- DİLEK, Mehmet Sait, "Paris Barış Konferansı'nda Yunan Talepleri ve Büyük Güçlerin Tutumu", *Karadeniz Araştırmaları*, S.36, 2013, ss.31-42.
- ERHAN, Çağrı, "1830 Osmanlı-Amerikan Antlaşmasının Gizli Maddesi ve Sonuçları", *Bellekten*, C.62, S.234, 1998, ss.457-465.
- ERHAN, Çağrı, "The American Perception of The Turks: An Historical Record", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Issue 31, 2000, ss.75-97.
- FINCH, Geo A., "The Peace Conference of Paris, 1919", *The American Journal of International Law*, Vol.13, No.2, 1919, ss.159-186.
- HELMREICH, Paul C., "Italy and The Anglo-French Repudiation of The 1917 St. Jean de Maurienne Agreement", *The Journal of Modern History*, Vol.48, No.52, ss.99-139.
- KANTARCI, Şenol, "Osmanlı'da Onurlu Bir Diplomat ve Millî Mücadele'nin Önemli Siması: Ahmed Rüstem Bey", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.42, 2008, ss.247-285.
- KARABULUT, Sezen, "Amerikan Basınında İzmir Şehrinin Yunanistan Tarafından İşgali", *Belgi Dergisi*, C.2, S.11, 2016, ss.1-15.
- KAYA, Tuğçe, "ABD Birinci Dünya Savaşı Sırasında Neden Osmanlı Devleti'ne Doğrudan Savaş İlan Etmedi? Amerikan Gizli Belgeleri Üzerine Bir İnceleme", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.19, S.39, 2019, ss.533-562.
- KURAT, Yuluğ Tekin, "Batılı Kaynakların Işığında İzmir'in İşgali Sorunu (15 Mayıs 1915)", *VII. Türk Tarih Kongresi 25-29 Eylül 1970 Kongreye Sunulan Bildiriler C.II*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1973, ss.842-853.
- LYBYER, Albert Howe, "Turkey Under The Armistace", *The Journal of International Relations*, Vol.12, No.4, 1922, ss.447-473.
- TEZEL, Yahya Sezai, "Birinci Büyük Millet Meclisi Anti-Emperyalist Miydi? Chester Ayrıcılığı", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.25, S.4, 1970, ss.287-318.
- "The Problem of Turkey", *The New York Times Current History*, Vol.11, No.2, February 1920, ss.270-275.
- TURAN, Orhan, "İngiliz Arşiv Belgelerine Göre Yunan Ordusu'nun İzmir'e Çıkması ve İşgale İlişkin Tanıklıklar", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C.18, S.Mütareke, 2018, ss.103-126.
- TURGAY, A. Üner, "Ottoman - American Trade During The Nineteenth Century", *Osmanlı Araştırmaları*, S.3, 1982, ss.189-246.
- ÖZKAN, Kenan, "Yunanistan'ın İzmir'i İşgali ve ABD", *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.13, S.26, 2015, ss.113-149.
- YAVUZ, Bige Sükan, "Fransız Arşiv Belgelerinin Işığında Chester Demiryolu Projesi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C.6, S.24, 1999, ss.527-561.
- YELLİCE, Gürhan, "Megali İdea Mı Mare Nostrum Mu? Mondros Mütarekesi'nden İzmir'in İşgaline İtalyan-Yunan İlişkileri ve Propaganda Savaşı, 1918-1919", *Tarih Okulu Dergisi*, S.36, 2018, ss.177-228.

Tezler

ÖZKAN, Kenan, "Türkiye-ABD İlişkileri (1918-1923)", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Eskişehir, 2006.

ÜÇER, Sırrı Emrah, "Mütareke Döneminde Osmanlı Kamuoyunda Amerikan İmgesi ve Tesiri (Eylül 1918-Mayıs 1919)", *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul, 2008.

İnternet Kaynakları

"To James Madison From William Stewart, 25 April 1803", Founders Online, National Archives, <https://founders.archives.gov/documents/Madison/02-91-02-0682>

